

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE DECENTRALISATIE EN DE DECONCENTRATIE VORMEN DE BASIS VOOR DE POLITIEKE STRUCTUREN VAN DE REGIONALISATIE IN BELGIE (*)

De Belgische administratieve organisatie is voornamelijk gekenmerkt door twee bestuursvormen die men op alle niveaus van ons bestuursapparaat terugvindt. Het zijn de centraliserende en de decentraliserende gezagsstructuren.

De centralisatiestructuur is een staatkundige bestuursvorm waarbij al de politieke bevoegdheden bij één centraal orgaan berusten. Deze bevoegdheden kunnen uitsluitend in handen zijn van één persoon zoals in de absolute staatsvorm van Lodewijk de XIVde of ook uitgeoefend worden door een collegiaal orgaan zoals wij er kenden in de geschiedenis der klassieke oudheid. Bijna steeds zagen wij dat deze gezagsdragers, onder dit regiem in het verleden, soms belangrijke bevoegdheden aan hiërarchische ondergeschikten delegerden, om ze bijna steeds een tijd later terug naar zich toe te trekken.

Het Belgisch staatsbestel van heden draagt sporen van de centralisatie- evengoed als van decentralisatievorm.

Het centraal gezag wordt er bij de Staat als het ware verpersoonlijkt door de centrale staatsdiensten, waarvan al de ambtenaren hiërarchisch verbonden zijn met de hoogste administratieve overheid, de Koning (art. 29 en 66 van de Grondwet). Ten overstaan van zekere handelingen, of bepaalde ambtenaren, is er echter vaak een andere gezagsdrager (Minister, Secretaris-generaal, Directeur-Generaal) die de hoogste administratieve overheid uitmaakt (1).

Anderzijds draagt de Belgische staatsstructuur ook zeer duidelijk kenmerken van de decentralisatievorm.

De decentralisatie is een bestuursvorm waarbij de autonomie van de bevoegdheden wordt ingesteld.

De Centrale diensten of instellingen hebben niet meer het monopolie van het gezag. Gewestelijke of lokale organen worden zelfstandige gezagsorganen die een eigen bevoegdheid toegewezen krijgen onafhankelijk van deze van het centraal gezag zodat de twee organen elk eigen machten krijgen en het globale gezag werkelijk gesplitst wordt.

(*) Lezing gehouden voor de vergadering van Limburgse burgemeesters te Hasselt op 24 september 1972.

Aldus is de decentralisatie naar de provincies, federaties, grote agglomeraties of gemeenten een element van democratizing. Immers bij zulke decentralisatie krijgen de provincies en gemeenten ruime bevoegdheden die oorspronkelijk bij het centraal gezag berusten en worden deze bevoegdheden uitgeoefend door de representatieve organen der plaatselijke instanties. Tot op heden hadden in België de lokale overheden op provinciaal en gemeentelijk plan reeds niet te onderschatten bevoegdheden en de drie nationale partijen schijnen het eens te zijn om de decentralisatie nog verder door te drijven om alzo de autonomie der streken nog uit te breiden.

Het vergelijk der socialisten (1963) oefende een grote invloed uit op de besluiten van de Commissie voor de Hervorming van de Instellingen of gewoon Rondetafelconferentie genoemd (1965). De opeenvolgende regeringen hebben sindsdien geijverd om deze besluiten in wetgevende beslissingen om te zetten.

In de voorgestelde staatsvorm werd er een administratieve decentralisatie vooropgesteld inzake openbare werken, huisvesting e.a.

De provinciale en gemeentelijke instellingen werden ook ingeschakeld om de economische groei en verjonging te bewerkstelligen.

Zeker is dat de decentralisatie een beslissende stap kan zijn in de evolutie van ons land naar een meer volwaardige democratie.

* * *

Wanneer wij de decentralisatie wat dichter benaderen dan ontdekken wij echter dat er over het begrip decentralisatie veel inhoudelijke en terminologische verwarring blijkt te bestaan.

Het begrip decentralisatie zelf kan men in brede of enge zin begrijpen.

In brede zin beschouwd zal men de culturele autonomie ook als een decentralisatievorm kunnen vooropstellen vermits deze autonomie voor de verschillende beschavings- en taalgemeenschappen bepaalde eigen beslissingsmachten voorziet.

Het is algemeen aangenomen dat men ook mag spreken

van economische decentralisatie wanneer de uitbouw van een economische planning, op het centraal vlak opgesteld, voorbehouden wordt voor lokale economische streekinstellingen.

Traditioneel echter, en in enge zin opgevat, is het zo dat, wanneer men spreekt over decentralisatie, men het heeft over politieke decentralisatie, naast administratieve deconcentratie en voogdij.

De politieke decentralisatie als één der vormen van decentralisatie houdt in dat de Staat als dusdanig politieke machten afstaat aan lokale verkozen organen zoals de provincies, federaties, agglomeraties of gemeenten die als zelfstandige overheidsorganen zullen beschikken over hun specifieke belangen. Het recht van de hogere overheid zal zich in dit geval beperken tot wat men noemt de algemene voogdij, d.w.z. het recht van de hogere overheid om beslissingen van deze regionale organen te vernietigen zo zijn strijdig zijn met de wet, het algemeen belang krenken of genomen zijn buiten de grenzen van hun eigen bevoegdheid.

Sommige auteurs geven een meer genuanceerde bepaling van de decentralisatie. A. Buttgenbach, o.a. beschrijft de decentralisatie als volgt: « La décentralisation administrative est un mode d'organisation des services publics administratifs qui consiste à doter ceux-ci de l'autonomie organique vis-à-vis du pouvoir central. Ainsi, un pays décentralisé est celui où certains services publics sont gérés par des administrateurs autonomes vis-à-vis du pouvoir central ⁽¹⁾ ».

Deze auteur beperkt de decentralisatie in deze tekst tot een autonoom optreden van openbare bestuurlijke diensten. Hij zag ook immers als voornaamste kenmerk voor de centralisatie de hiërarchische band tussen het centrale gezagsorgaan en de gecentraliseerde diensten.

A. Mast maakt een onderscheid in kaskadevorm tussen de zuivere centralisatie, de technische zelfstandigheid met of zonder rechtspersoonlijkheid en de deconcentratie.

Volgens F. De Visschere is de decentralisatie een gezagsstructuur, waarin aan bepaalde publiekrechtelijke lichamen een zelfstandige bevoegdheid toegewezen wordt. Zij wordt gekenmerkt door de splitsing van de oorspronkelijke gezagskern.

De gewone mens in de straat ziet in de decentralisatie het middel om de traagwerkende bureaucratische staatsmachine te vervangen door een stelsel, waarbij de regionale aangelegenheden in hun geheel, en niet ten dele zoals het nu gebeurt, op regionaal vlak kunnen behandeld worden. Hij denkt, misschien terecht, dat de centrale administraties en ook de nationale politieke organen overlast zijn door plaatselijke en gewestelijke problemen, die ze bij gebrek aan tijd niet kunnen bestuderen en ook bij gebrek aan rechtstreeks contact met de onderhorigen niet kunnen oplossen, laat staan door middel van wettelijke maatregelen kunnen ordenen.

Hij meent ook dat de decentralisatie een snellere afhandeling van allerlei zaken mogelijk zal maken bij en door de « eigen mensen ».

Technisch gezien betekent decentralisatie een overdracht van macht aan zelfstandige plaatselijke organen in verband, zowel met het algemeen, als met het plaatselijk belang.

Zelfstandigheid veronderstelt hier niet alleen technische zelfstandigheid, t.t.z. de mogelijkheid om af te wijken van de gewone klassieke methoden aangewend door het algemeen bestuur, maar ook financiële zelfstandigheid, derwijze dat de zelfstandige organen eigenmachtig beschikken kunnen over hun eigen financiële inkomsten. Om een ideaal gedecentraliseerd orgaan uit te maken, dient het gedecentraliseerd orgaan nog een eigen persoonlijkheid te bezitten. J. Mertens, is van mening dat deze drie voorwaarden vervuld hoeven te zijn vooraleer

men kan spreken van een volwaardig gedecentraliseerd orgaan.⁽³⁾

Men kan spreken van *territoriale decentralisatie* wanneer aan zelfstandige organen taken worden opgedragen om de algemene en plaatselijke belangen van regionale gebieden (provincies, gemeenten, federaties en agglomeraties) te behartigen.

Bij *dienstgewijze decentralisatie* wordt een bepaald belang toevertrouwd aan een gedecentraliseerd orgaan. De parastatale instellingen worden meestal als voorbeelden geciteerd. Prof. A. Vranckx drukte zich hierover als volgt uit: « Door de dienstgewijze decentralisatie wordt aan een instelling met rechtspersoonlijkheid een openbare dienst van algemeen, gewestelijk of plaatselijk belang opgedragen. Men treft die instellingen aan op alle gebieden: openbare onderstand, sociale zekerheid, onderwijs, volksgezondheid, enz... »

De uitbreiding en de vermenigvuldiging ervan, na de twee wereldoorlogen, maken het toezicht van de centrale overheid steeds moeilijker en hebben genoodzaakt tot een verscherping van de financiële, budgettaire en administratieve controle, waartegen geen enkel protest is opgegaan. Wil men op die weg van de dienstgewijze decentralisatie verder gaan, dan is daartoe wel geen grondwetsherziening, maar toch een bijzondere waakzaamheid vereist ⁽⁴⁾.

De gewestelijke economische decentralisatie, vooropgesteld in het « Vergelijk der socialisten » en grotendeels overgenomen in het politiek regeerakkoord tussen B.S.P. en C.V.P. in 1968 kan gerekend worden tot een der vormen van dienstgewijze decentralisatie.

Kenmerkend voor deze dienstgewijze decentralisatie is, naast de algemene vereisten voor een decentralisatie, de specialiteit van de opdrachten en bevoegdheden van zulk orgaan.

Vermits het algemeen belang het particulier belang, het moge nu provinciaal of gemeentelijk zijn, dient te beheersen, spreekt het vanzelf dat het centraal gezag een zeker toezicht moet behouden op de gedecentraliseerde organen ⁽⁵⁾.

Alle partijen schijnen het echter eens te zijn om de algemene voogdij te versoepelen, daar waar zij heden door een wettekst uitdrukkelijk is voorzien of daar waar zij louter uit principe van toepassing is.

Niet alle auteurs volgen deze visie.

Volgens de Franse auteurs R. Maspétiol en P. Laroque gaan decentralisatie en administratieve voogdij quasi automatisch gepaard ⁽⁶⁾.

Naar de mening van A. Mast ⁽⁷⁾ sluit, bij het principe van de autonomie of de zelfstandigheid van de gemeente (en men kan hetzelfde denken voor de provincie), het aanvullend begrip aan van de bestuurlijke voogdij. Onder bestuurlijke voogdij verstaat hij dan ook het repressief en preventief toezicht dat door de voogdijhebbende overheid over de handelingen der ondergeschikte besturen wordt uitgeoefend. Hij is het eens met Oppenheim waar deze voorhoudt dat in de bestuurlijke voogdij « de waarborg is geschapen dat de vrije werkzaamheden der gemeentebesturen, met de onbelemmerde uitoefening van de staatszaak, in harmonie wordt gehouden » ⁽⁸⁾.

Hij voegt er echter onmiddellijk aan toe dat de voogdij-tussenkomen van de Koning, zowel op repressieve als op preventieve grond, slechts gewettigd is voor zover die tussenkomst uitdrukkelijk door de wet is voorzien. Bovendien streeft de administratieve voogdij niet alleen de bescherming na van de « Voogd » (art. 133 Prov. Wet), maar ook deze van het « onder voogdij staand bestuur. »

Principieel zijn deze auteurs het eens over het feit dat decentralisatie altijd een zekere vorm van voogdij impliceert.

Een uitspraak over de mate van toepassing van de

algemene voogdij en over de mogelijke rechtsgronden, waarop de voogdijoverheid zich zou kunnen beroepen om een voogdijrecht uit te oefenen, wordt ons verleend door Prof. A. Vranckx. Wanneer hij sprak over de in het verschiet zijnde grondwetwijziging zegt hij letterlijk: «... de voorafgaande machtiging om bepaalde handelingen te kunnen verrichten moet zeer uitzonderlijk worden opgelegd; de handelingen, die aan goedkeuring moeten worden onderworpen, dienen eveneens te worden beperkt. Daartoe is geen grondwetsherziening vereist. Ingevolge art. 108 van de Grondwet treedt de Koning evenwel niet alleen op wanneer de wet door het gedeconcentreerd bestuur niet wordt geëerbiedigd, maar ook wanneer het algemeen belang wordt geschaad.

Wanneer de Koning een besluit vernietigt wegens tegenstrijdigheid met het algemeen belang, staat voor de provincie of gemeente geen beroep open bij de Raad van State, omdat de Koning over de inhoud van het algemeen belang eigenmachtig oordeelt en de Raad van State zich bij die beoordeling niet in de plaats van de toezichthoudende overheid mag plaatsen.

Het is op dat gebied van het vernietigingsrecht, dat misbruiken mogelijk zijn en dat de autonomie van gemeenten en provincies vooral wordt aangetast.

Wil men evenwel het toezicht beperken tot de wettelijkheid en de bevoegdheid, dan is een grondwetsherziening noodzakelijk. Men kan in die zin de bevoegdheid van de toezichthoudende overheid beperken. Maar de beperking van het gebied dat onderworpen is aan de toezichthoudende overheid is slechts aanvaardbaar wanneer zij gepaard gaat met de verscherping van de vrijwaring van de burger tegen onrechtmatig bestuur: de administratieve procedure moet een beroep doen op de administratieve overheid inrichten: het gedeconcentreerd bestuur moet verplicht worden zijn beslissingen te motiveren, telkens als de uitoefening van een recht of de toekenning van een vergunning worden geweigerd; wordt de uitoefening van een recht van bepaalde voorwaarden afhankelijk gesteld, dan dient het die voorwaarden te rechtvaardigen. Door die bijkomende verplichting kan de burger zich voor de administratieve rechter tegen elke onregelmatigheid verdedigen⁽⁸⁾.

Het zal iedereen opvallen dat de meeste van deze overwegingen heden vermeld werden in de regeerakkoorden tussen B.S.P. - C.V.P. van 1968 en 1972.

Naast de decentralisatie met een gemilde voogdij, is er ook nog een andere administratieve structuurvorm in de actualiteit, die ook de democratisering van onze instellingen in de hand kan werken. Het is de bestuurlijke decentralisatie of deconcentratie.

Bij concentratie trekt de gezagdrager gedelegeerde bevoegdheden van zijn hiërarchische ondergeschikten naar zich toe, en versterkt also het centraal gezag.

Bij deconcentratie wordt de bestaande centralisatie versoepeld doordat de gezagdrager bevoegdheden delegeert aan hiërarchische ondergeschikten.

Deze ondergeschikten blijven echter onderworpen aan het hiërarchisch gezag van hogerhand.

Deze deconcentratie kan gebeuren ten bate van ambtenaren die rechtstreeks aan de centrale dienst zijn verbonden. Ook aan ambtenaren van de buitendiensten van een departement, in de provincie b.v., kan de centrale overheid een gedeelte van haar bevoegdheden overdragen.

Om de politieke autonomie der provincies te vergroten dient zoveel mogelijk de beslissingsmacht van de centrale overheden overgeheveld langs de deconcentratie op provinciale en arrondissementale ambtenaren aan het hoofd van lokale gedeconcentreerde staatsdiensten.

Immers, indien zulke deconcentratie gebeurt naar de ondergeschikte ambtenaren van de buitendiensten (b.v.

gouverneurs, arrondissementscommissarissen), werkt zij samen met de decentralisatie mede aan de ontvoogding van onze gewesten. In dit geval biedt de deconcentratie tevens het voordeel, dat vele beslissingen getroffen worden door ambtenaren die in permanent en systematisch contact leven met de burgers, omdat zij ter plaatse gevestigd zijn.

In verband met de noodzakelijke decentralisatie der politieke machten naar regionale organen is het, ons inziens, van belang dat, gelijklopend met deze politieke decentralisatie, en op gelijke niveau's, tevens gedeconcentreerde lichamen het principe en de realiteit van de eenheid van de Staat in stand houden.

Immers, de band met de centrale macht is, na een ver doorgevoerde decentralisatie, nog slechts mogelijk langs gedeconcentreerde lichamen en langs het Parlement.

Inderaad, de deconcentratieorganen zullen bij machte zijn, terwijl zij de regionale autonomie in de hand werken, tevens als een waarborgrem te werken om de gedeconcentreerde eenheden te beletten uiteen te vallen, als staatjes in de staat.

Alleen een evenwichtige wisselwerking en interpenetratie van politieke decentralisatie en administratieve deconcentratie maakt het mogelijk de autonomie van de gewesten en gemeenten te versterken én tegelijk het gewilde geheel, harmonisch te behouden.

Hiertoe dient echter op elk niveau van de geplande decentralisatie het gedeconcentreerde bindingselement behouden, terwijl men de provincies en gemeenten moet inpassen in het geheel, met behoud van een zo groot mogelijke zelfstandigheid en een zo groot mogelijke verantwoordelijkheid voor de lokale bestuursorganen.

Dit gepaard gaan van een politieke decentralisatie van onze instellingen met een deconcentratie van onze administraties, zal niet alleen een ruime uitbreiding van de bevoegdheden van provinciale en gemeentelijke organen medebrengen maar ook de democratisering van onze instellingen in de hand werken.

Immers de decentralisatie zal een zo ver mogelijk doorgevoerde medezeggenschap van de burgers aan de politieke zaken verwekken, en anderzijds zal de deconcentratie de ambtenaren die bij de burgers leven meer op de voorgrond brengen, zodat ook op het administratieve plan, de bemiddelingen «midden het volk» zullen genomen worden.

Ik zou willen betogen dat een doorgevoerde decentralisatie, met een voogdij die slechts daar zou toegepast worden waar het algemeen belang het vereist, samen met een harmonisch aangepaste deconcentratie, ongetwijfeld de doeltreffendheid van de gedeconcentreerde administraties zal verbeteren, maar ook op een volwaardige wijze de verantwoordelijkheid zal laten overdragen op regionale organen, voor hun eigen gewestelijke belangen, zonder dat zij de schakel met de «synthese-Staat» verliezen.

Deze politieke decentralisatie, gekoppeld aan een gelijklopende administratieve deconcentratie, zal dan uiteindelijk tot de erkenning van de gewestelijke en gemeentelijke autonomie leiden. Het begrip autonomie houdt immers slechts een regeling in van een eigen huishouding en een eigen beheer, in het kader van een bovenstaande eenheidswetgeving. De autonomie is ook slechts een organisatievorm, die een zo groot mogelijke zelfstandigheid waarborgt aan de territoriale indelingen, zonder naar een echt totale zelfstandigheid van de regionen te gaan.

Reeds heeft een adekwate toepassing van de wetten, voortvloeiend uit de herziene grondwet (1970), de herstructurering van onze politieke beleidsinstellingen naar ondercheiden geografische structuurfiguraties verwezenlijkt.

Gewild of ongewild maar met reden heeft de wetgever één uniforme decentralisatie in alle domeinen (economische, politieke en culturele) naar éénzelfde geografische structuur (b.v. driedigheids) vermeden. Hierdoor werden de tendenzen naar separatisme die uiteindelijk en onvermijdelijk zouden leiden tot de oplossing van de Staat, gelukkig niet gebundeld.

Pro memorie wil ik even aanhalen :

a) Op grond van de artikelen 3bis, 3ter en 59 bis van de Grondwet en toegepast door de wetten van 3 en 21 juli 1971, werd een *Culturele Decentralisatie* doorgevoerd naar drie autonome *gemeenschappen* voor culturele aangelegenheden samen met vier taalgebieden. De Parlementairen der twee Cultuurraden voor Vlaanderen en Wallonië ; (de Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap moet bij afzonderlijke wet geregeld) zullen over deze aangelegenheden hun wetgevende bevoegdheid uitoefenen door middel van decreten.

b) Op grond van artikel 107 quater van de Grondwet is een *politieke decentralisatie* mogelijk naar drie gewestelijke instellingen, (Vlaamse, Waalse en Brusselse gewesten). Die *Gewestraden*, met *reglementaire activiteit* voor bepaalde bevoegdheden, zullen waarschijnlijk ook samengesteld worden uit Parlementairen (cfr. Commissie der 28). Ingevolge art. 108, 108 bis en 108 ter van de Grondwet blijven *Provinciale en Gemeentelijke instellingen* (gemeenten, federaties en grote agglomeraties) mogelijk, die volgens de artikelen 110 en 113 belastingen kunnen heffen en retributies vorderen. De wet van 26 juli 1971 organiseerde hiertoe de agglomeraties en de federaties.

c) De *Economische Decentralisatie* voor de planning van de economie is verzekerd langs drie *Economische Streek-instellingen*, de Economische Raad voor Vlaanderen, de Conseil Economique Wallon en de Economische Raad voor Brabant, alleen met *adviserende bevoegdheid door aanbevelingen*.

Het sluitstuk van het werk dient, naar mijn overtuiging, gelegd door de *Administratieve Decentralisatie*, d.w.z. de *deconcentratie van de uitvoerende macht, uiteindelijke waarborg voor de goede werking van de Staat en meteen ook van de regionalisatie*.

Deze essentiële doelstelling zal verwezenlijkt worden door :

a) Staatsadministraties, die op *provinciaal niveau* reeds

zijn gedeconcentreerd, of op gewestelijk vlak kunnen gedeconcentreerd worden.

b) Administratieve functies die niet gedeconcentreerd zijn en het ook niet kunnen worden tenzij op het vlak van het *arrondissement*.

Deze administratieve functies, gespecialiseerd en beperkt in aantal, eisen dikwijls het rechtstreeks contact met de bevolking. De rationalisatie van deze administratieve functies vereist dat haar objectieven (materie) behandeld worden in hun totaliteit, ter plaatse en vlot, dit alles aan de hand van individuele contacten en met een duidelijke bekommernis van territoriale coördinatie. Hun instudering en op puntstelling vereisen daarenboven de individuele inzet van een ambtenaar die persoonlijk verantwoordelijk is.

Op provinciaal vlak spreekt het vanzelf dat de *gouverneur-regeringscommissaris* de aangewezen ambtenaar is om het hoofd te worden van de leidende ambtenaren van de gedeconcentreerde staatsdiensten van de verschillende departementen, waarvan hij de werkzaamheden kan coördineren in de provincie (v.b. Openbare Werken, Volksgezondheid, Milieubescherming, Landbouw, enz.). In de « coördinatieraad van de gouverneur », die in dit verband dikwijls ter sprake komt, zouden naast de leidende functionarissen voor elk departement ook zitting hebben : de *griffier* als adviseur voor provinciale aangelegenheden en de *arrondissementscommissarissen* als adviseurs voor gemeentelijke aangelegenheden en als coördinatoren in het arrondissement.

G. MARECHAL, dr. jur.
arrondissementscommissaris Hasselt.

(1) Mertens J., Centralisatie en decentralisatie van het bestuur, Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen, 2e jaargang, Nr. 1, p. 2. Brussel, 1947.

(2) Buttgenbach, A., Principes généraux, Organisation et moyens d'action des administrations publiques, 1954, p. 84.

(3) Mertens J.O.C., p. 4.

(4) Vranckx, A., Artikels « België voor de derde herziening van zijn grondwet » in Volksgazet.

(5) Maspétiol en P. Laroque, La tutelle administrative, Paris, 1930, p. 10.

(6) Maspétiol en P. Laroque, La tutelle administrative, Paris, 1930, p. 10.

(7) Mast A., Overzicht van het administratief recht, Gent 1962, p. 236.

(8) Oppenheim, Het Nederlands gemeenterecht, Deel 1, p. 93.

(9) Vranckx A., artikel over « België voor zijn derde herziening van zijn grondwet », Volksgazet.

VALSHEID IN GESCHRIFTEN EN GEBRUIK ERVAN DOOR DEZELFDE PERSOON IS GEEN VOORTDUREND MAAR WEL EEN COLLECTIEF MISDRIJF

De rechtsleer en de rechtspraak zijn verdeeld omtrent de aard van het misdrijf dat de vervalser pleegt wanneer hij zelf het vals geschrift gebruikt. Twee stellingen staan tegenover elkaar.

Volgens de eerste, vormen de valsheid en het gebruik ervan een voortdurend misdrijf. Het gebruik is slechts de voltooiing van de valsheid. Het art. 197 van het SWb. is niet van toepassing op de vervalser, doch alleen op personen die vreemd gebleven zijn aan de valsheid en het vals stuk of de valse akte gebruiken met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.

Volgens de tweede stelling, blijven de valsheid en het gebruik steeds twee onderscheiden misdrijven, onverschillig of de feiten gepleegd werden door één of meerdere

personen. De vervalser stelt beide strafbare handelingen met een gemeenschappelijk opzet. Hij pleegt een voortgezet of collectief misdrijf.

Alvorens beide stellingen te bespreken, blijkt het nodig elke terminologische betwisting uit de weg te ruimen. Er bestaat immers een verwarring in de bewoording. Als voorbeeld kan aangehaald worden het arrest van de Kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van beroep te Brussel van 7 februari 1967 ⁽¹⁾ dat uitdrukkelijk bepaalt dat het feit een voortgezet misdrijf is. Volgens de samenvatting in de Recueil annuel de jurisprudence belge heeft hetzelfde arrest beschikt dat het besproken geval een voortdurend misdrijf is. De woorden « voortdurend » en « voortgezet misdrijf » vertonen een treffende gelijkenis, die van aard

is verwarring te stichten. Het is daarom aangewezen de uitdrukking « collectief misdrijf » te gebruiken, zoals een gedeelte van de rechtsleer dit trouwens doet ⁽²⁾, in plaats van « voortgezet misdrijf ».

Het probleem van het onderscheid tussen voortdurend en collectief misdrijf in het geval van gebruik van een vals stuk is meermaals het voorwerp van een beroep in cassatie geweest. Het Hof van Cassatie poneerde de stelling van het voortdurend misdrijf in een arrest van 1 februari 1869 : het gebruik van het vals geschrift door de vervalsers maakt geen tweede feit uit omdat het slechts de verwezenlijking is van hetzelfde bedrieglijk opzet of oogmerk om te schaden dat het essentieel bestanddeel is van het misdrijf van valsheid ⁽³⁾. Het Hof heeft deze opvatting gehandhaafd tot in 1949 ⁽⁴⁾.

Zonder deze stelling hier reeds te willen beoordelen, moet er toch opgemerkt worden dat de eenheid van inzicht bij het plegen van twee verschillende daden of handelingen niet tot gevolg kan hebben dat het eerst gepleegde misdrijf voortdurend wordt. Het voortdurend karakter vloeit voort uit een ononderbroken toestand van misdadigheid. De conclusies van de toenmalige eerste advocaat-generaal Faider worden in de rechtsleer beschouwd als de grondslag van de stelling van het voortdurend misdrijf. Nochtans gebruikt hij de uitdrukking « faits continués » (voortgezette feiten) en niet « infraction continue » (voortdurend misdrijf).

In een arrest van 7 maart 1949 ⁽⁵⁾ oordeelde echter het Hof van Cassatie dat zelfs indien de valsheid en het gebruik van het vals stuk door de vervalsers één enkel misdrijf uitmaken wegens hetzelfde bedrieglijk opzet of oogmerk om te schaden, de uitvoering van dit misdrijf niettemin twee onderscheiden strafbare handelingen inhoudt. In zijn rechtspraak handhaafde het Hof de stelling van het collectief misdrijf gedurende een achttal jaren ⁽⁶⁾.

Maar op 5 september 1957 ⁽⁷⁾ komt een ommekeer : het Hof beschikt opnieuw dat de valsheid en het gebruik van het vals stuk door dezelfde persoon één enkel feit uitmaken dat bepaald en strafbaar gesteld wordt door art. 193 tot 196 SWb. De motivering van het Hof aanvaardt dat het gebruik slechts de voltooiing is van de valsheid en het Hof komt zodoende terug tot zijn oorspronkelijke stelling van het voortdurend misdrijf ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾.

De argumenten overgenomen door het Hof worden aangeduid in de zeer belangrijke besluiten van het openbaar ministerie ⁽¹⁰⁾. Ze kunnen samengevat worden als volgt :

1° De wet stelt de valsheid gepleegd met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden vooral strafbaar omdat ze gepleegd wordt met de bedoeling er gebruik van te maken met hetzelfde misdadig inzicht. Aldus is het gebruik de uiteindelijke voltooiing van de valsheid.

2° Het art. 197 dat het gebruik bestraft is slechts toepasselijk op andere personen dan de vervalsers. Dit zou voortvloeien uit de tekst van deze bepaling, die als volgt luidt « hij die gebruik maakt van de valse akte of van het vals stuk wordt gestraft alsof hij de dader van de valsheid was ». De wetgevende kamers hebben getwijfeld tussen deze bewoording en een tweede die als volgt klinkt « wordt gestraft met dezelfde straf als de vervalsers ». Ze hebben echter nooit de volgende tekst in overweging genomen : « het gebruik wordt gestraft overeenkomstig de art. 194 tot 196 ».

3° Om het art. 197 te interpreteren moet men het vergelijken met de art. 160 en 163 die de valsmunter betreffen en met het art. 168 dat het alleen heeft over de uitgever van nagemaakte of geschonden munten. De wetgever heeft hetzelfde stramien gebruikt als voor de valsheden in geschriften : in de art. 193 tot 196 bestraft hij de vervalsers, in het art. 197 de persoon die vreemd gebleven is aan de vervalsing.

4° Indien de art. 193 tot 196 zelf de vervalsers niet aan-

sprakelijk stellen voor het gebruik, kan men niet uitleggen waarom de verjaring van de valsheid beïnvloed en verlengd wordt door het gebruik dat niet strafbaar is in hoofde van de dader omdat hij te goeder trouw handelde in de onwetendheid van de vervalsing en zonder overleg met de vervalsers.

Dit zijn de argumenten door het Hof aangenomen. Zoals gezien is de rechtsleer verdeeld. Eminente rechtsgeleerden zijn voorstanders van de stelling van het voortdurend misdrijf ⁽¹¹⁾. Anderen verdedigen daarentegen de stelling van het collectief misdrijf ⁽¹²⁾. De argumenten aangehaald door het Hof van Cassatie zijn zo belangrijk dat zelfs de tegenstanders ervan ze niet over het hoofd kunnen zien. Ze dienen ontleed te worden uit het oogpunt van de grondbeginselen, die respectievelijk de begrippen van het voortdurend en van het collectief misdrijf beheersen.

1° a) Om strafbaar te zijn moet de valsheid enkel gepleegd zijn met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden. Het is daarbij niet vereist dat de vervalsers het inzicht heeft het vals geschrift met een misdadig opzet te gebruiken. Dit inzicht is geen bestanddeel van de vervalsing die bestaat zodra de vervalsers handelt met het bijzonder opzet in het art. 193 omschreven ⁽¹³⁾. Indien wordt voorgehouden dat de vervalsers moet handelen met het inzicht gebruik te maken van het vals geschrift met een misdadig opzet, is een meer bijzonder opzet vereist. Telkens de wet een meer bijzonder opzet vereist moet ze het bepalen ingevolge het principe « nullum crimen sine lege ». Dit is het geval in de art. 203 en 204 waar het vals geneeskundig getuigenschrift tot doel moet hebben de vrijstelling van een wettelijk verschuldigde dienst of van enige andere door de wet opgelegde verplichting. De valsheid van gemeen recht vereist slechts een bijzonder, geen meer speciaal opzet.

b) In werkelijkheid handelen de meeste vervalsers met de bedoeling het vals geschrift met een misdadig opzet te gebruiken. In talrijke gevallen handelen ze met het inzicht een goed te verduisteren, bedrieglijk andersmans zaak weg te nemen of zich te doen afgeven... De valsheid en het gebruik zijn zeer dikwijls middelen om misbruik te maken van het vertrouwen, en desnoods om oplichting of diefstal te plegen ⁽¹⁴⁾. De voorstanders van de stelling van het voortdurend misdrijf aanzien de misdrijven tegen de eigendommen, die meestal het einddoel van de vervalsers zijn, als onafhankelijke strafbare feiten. Ze beschouwen het gebruik, dat het tweede stadium is van de keten der handelingen van de delinquent, als de voltooiing van de valsheid. Logischerwijze zouden ze moeten stellen dat het laatste misdrijf de voltooiing van de valsheid en van het gebruik is. Ze slorpen het gebruik op in de valsheid omdat de art. 193 en 196 het gebruik reeds zouden inhouden, wat betwistbaar is ⁽¹⁵⁾, des te meer dat het inzicht het vals stuk te gebruiken geen bestanddeel van de valsheid is ⁽¹⁶⁾.

c) In het arrest van 5 september 1957 weerhoudt het Hof van Cassatie het gemeenschappelijk inzicht van de dader wanneer hij de misdrijven van valsheid en van gebruik van het vals geschrift pleegt en leidt daaruit af dat beide strafbare feiten een voortdurend misdrijf vormen. Dit besluit is in strijd met de definitie van het voortdurend misdrijf. Het voortdurend misdrijf is een misdadige toestand, als dusdanig omschreven in de wet, waarvan het zedelijk en stoffelijk bestanddeel blijven voortbestaan gedurende een zekere tijdsruimte, en dit zonder tussenkomst van de dader nadat hij de toestand heeft geschapen. Het is tegelijkertijd een toepassing van het principe dat het misdrijf aflopend is en een uitzondering op dit principe, vermits de toestand van misdadigheid blijft voortbestaan gedurende een zekere tijdsruimte ⁽¹⁷⁾ : bv. de wederrechtelijke aanhouding en gevangenhouding (art. 147 en 434 SWb.), banbreuk van uitzijving.

Zoals Rigaux en Trousse ⁽¹⁸⁾ het doen opmerken gaat de valsheid het gebruik in de tijd vooraf en is ze voltooid vooraleer het vals stuk gebruikt wordt. Men heeft dus geen ononderbroken toestand van misdadigheid. Valsheid en het gebruik ervan vereisen steeds twee handelingen, alhoewel ze beide zeer vlug op elkaar kunnen volgen in de tijd: wanneer een persoon een valse handtekening op een postmandaat plaatst op het ogenblik van de ontvangst van het geld ⁽¹⁹⁾ stelt hij twee daden na elkaar: hij tekent eerst en nadien geeft hij het mandaat aan de postbediende om het geld te krijgen.

Het blijkt dus duidelijk uit bovenstaande overwegingen dat de vervalser, die het vals stuk gebruikt, geen voortdurend misdrijf kan plegen omdat hij noodzakelijkerwijze meerdere daden stelt.

2° Om te beweren dat het art. 197 niet van toepassing is op de vervalser zelf steunt het Hof van Cassatie zich op de tekst van de wetsbepaling. De bewoording van dit artikel zou verkozen zijn geweest om een einde te stellen aan de betwisting of de bijzondere persoon, die gebruik maakt van het vals geschrift door een openbaar ambtenaar opgesteld, net als die ambtenaar strafbaar is. De wetgever heeft door de gebruikte terminologie alleen willen bepalen dat deze bijzondere persoon « gestraft wordt alsof hij de dader van de valsheid was » ⁽²⁰⁾.

Noch de geest noch de tekst van het art. 197 onttrekken de vervalser aan die wetsbepaling ⁽²¹⁾. De aanhangers van de stelling van het voortdurend misdrijf beweren dat de vervalser, die het vals geschrift gebruikt, niet onderworpen is aan het art. 197, maar wel aan de art. 194 tot 196. Doch deze laatste bepalingen betreffen het gebruik niet, doch alleen de valsheden gepleegd met het bijzonder opzet omschreven in het art. 193 en door de handelingen die duidelijk bepaald zijn door de wet zelf. Men zal nooit het gebruik kunnen inschakelen in de art. 194 tot 196 omdat de bewoording van die artikelen alleen de valsheden voorziet. Het is dus duidelijk dat de art. 194 tot 196 het gebruik door de vervalser zelf niet betreffen. Indien wordt voorgehouden dat het art. 197 op hem niet toepasselijk is, dan blijft hij voor het gebruik ongestraft. Dit zou in strijd zijn met de bedoeling van de wetgever, die de valsheid als misdaad heeft voorzien om de openbare trouw en daardoor de maatschappelijke betrekkingen onmiddellijk te beschermen. Hij heeft de valsheid strafbaar gesteld alhoewel ze strikt genomen slechts een voorbereidende daad is van het gebruik. In sommige gevallen is de wetgever zelfs nog verder gegaan om de openbare trouw te beschermen: in het art. 180 straft hij de namakers en de vervalzers van alle voorwerpen die dienen voor het vervaardigen van munten, bankbiljetten... alhoewel de ruilingswaarden zelf niet nagemaakt of vervalst zijn. Vermits de wetgever onmiddellijk tussenkomt om de openbare trouw te vrijwaren, kan men aannemen dat hij niet zou aanvaard hebben dat de vervalser vrij is zijn opzet ten uitvoer te leggen nadat hij zijn wapen gesmeed heeft ⁽²²⁾. De strafpolitiek die de wetgever huldigt terzake van misdrijven tegen de openbare trouw bewijst dat het wetboek de valsheid en het gebruik ervan steeds als twee verschillende misdrijven voorziet. Het gebruik door de vervalser valt dus ook onder toepassing van het art. 197.

3° Om het toepassingsveld van het art. 197 te bepalen, vergelijken de aanhangers van de stelling van het voortdurend misdrijf dit artikel met de art. 160 en 163, die de valsmunter betreffen, en met het art. 168, dat het alleen heeft over de uitgever van nagemaakte of geschonden munten. Daaruit leiden ze af dat het art. 197 het gebruik door de vervalser niet betreft.

De vergelijking met het art. 168 lijkt niet gegrond te zijn ⁽²³⁾. Deze wetsbepaling is alleen toepasselijk op « zij,

die in gemeen overleg met de vervalzers, deelnemen hetzij aan de uitgifte of aan de poging tot uitgifte van nagemaakte of geschonden munten, hetzij aan het invoeren ervan op het Belgisch grondgebied of aan de poging tot zodanig invoeren ». De hierbij bedoelde personen zijn zeer duidelijk omschreven. Het stramien heeft een andere vorm in het hoofdstuk van valsheden in geschriften. Art. 197 is opgesteld in zeer brede bewoordingen. Het betreft ook de derde die het vals stuk gebruikt tegen de wil in van de vervalser of voor doeleinden die niet gewild of voorzien waren. Men kan uit de vergelijking niet afleiden dat de wetgever in het art. 197 zoals in het art. 168 de vervalser zelf niet bedoeld heeft.

4° Wanneer men de stelling van het collectief misdrijf aankleeft, komt men tot dezelfde konklusie inzake het vertrekpunt van de verjaring wanneer een derde te goeder trouw het vals stuk gebruikt: de termijn van verjaring begint slechts te lopen vanaf het laatste feit van gebruik. Er bestaat immers een collectief misdrijf in hoofde van de vervalser, die gebruik maakt van het stuk, niet persoonlijk, maar door toedoen van een derde. Het is daarbij onverschillig of de derde, die het stuk gebruikt, onwetend is dat het vals is, dan wel in verstandhouding met de vervalser handelt. De vervalser is steeds strafrechtelijk verantwoordelijk voor het gebruik dat de normaal voorziene voortzetting is van de valsheid die hij pleegde ⁽²⁴⁾. Indien echter een derde van het vals stuk gebruik maakt tegen de wil in van de vervalser of indien het vals stuk gebruikt wordt voor een doel dat niet gewild of voorzien was, zijn de regels van het collectief misdrijf niet van toepassing omdat de eenheid van opzet niet bestaat. In dat geval begint de verjaringstermijn van elk der misdrijven te lopen onmiddellijk nadat het feit gepleegd is.

Een deel van de rechtspraak ⁽²⁵⁾ en van de rechtsleer ⁽²⁶⁾ meent in tegenstelling met het arrest van het Hof van Cassatie van 5 september 1957 dat de valsheid en het gebruik van het vals stuk door de vervalser een collectief misdrijf is.

Een collectief misdrijf bestaat uit verscheidene daden waarvan ieder op zichzelf een strafbaar feit is maar die, alle te zamen, slechts één misdrijf vormen omdat er maar één misdadig inzicht is. Het besproken geval beantwoordt volledig aan de vereisten van deze bepaling. De valsheid en het gebruik van het vals geschrift maken ieder op zichzelf een strafbaar feit uit. Deze feiten mogen verschillend zijn in het geval van het collectief misdrijf. Het is alleen vereist dat ze gericht zijn op de verwezenlijking van één en hetzelfde misdadig opzet. Valsheid en gebruik beantwoorden aan de omschrijving van het collectief misdrijf. Ze worden meestal gepleegd met hetzelfde bedrieglijk opzet of oogmerk om te schaden. De regels van het collectief misdrijf hebben voor gevolg dat een veroordeling wegens valsheid het gebruik dekt, dat door de vervalser gemaakt werd van het vals geschrift vóór de veroordeling. De veroordeling breekt de eenheid van opzet, zodanig dat het gebruik gepleegd na de veroordeling wegens valsheid strafbaar blijft ⁽²⁷⁾. In dit geval bestaat hetzelfde overkoepelend zedelijk inzicht niet meer.

Het onderscheid tussen beide stellingen heeft geen louter speculatief karakter. Naargelang men de ene of andere opvatting aanneemt zijn er in sommige gevallen verschillende juridische gevolgen:

1° Het belangrijkste verschilpunt ligt onbetwistbaar in de verwijzing naar het vonnisgerecht.

Volgens de stelling van het voortdurend misdrijf, mag de correctionele rechtbank eveneens kennis nemen van het gebruik van het vals geschrift alhoewel de beschikking van

de Raadkamer, waardoor de zaak aanhangig wordt gemaakt voor de rechtbank, alleen de verzachtende omstandigheden voorziet voor de valsheid. Het vonnisgerecht mag het gebruik bestraffen omdat het slechts de voltooiing van de valsheid is. De stelling van het collectief misdrijf beschouwt integendeel dat de valsheid en het gebruik onderscheidene misdrijven blijven. Moest de Raadkamer bij vergissing alleen de valsheid hebben gecorrectionaliseerd, dan kan de correctionalisatie zich niet uitbreiden tot het gebruik. De correctionele rechtbank mag er geen kennis van nemen vermits voor dit feit geen verzachtende omstandigheden werden weerhouden.

Men kan zich afvragen of de theorie van het voortdurend misdrijf geen middel is om de valsheid nog te kunnen bestraffen wanneer de verjaring reeds ingetreden is en de Raadkamer vergeten heeft verzachtende omstandigheden te weerhouden voor het gebruik van het vals stuk. Volgens de stelling van het voortdurend misdrijf, kan de feitenrechter het gebruik inroepen alhoewel het niet mede-gecorrectionaliseerd werd. Hij mag het gebruik aanhalen omdat het ondergeschikt is aan de valsheid. De verjaring begint slechts te lopen vanaf het laatste feit van gebruik omdat de rechter ook het gebruik mag weerhouden. Volgens de stelling van het collectief misdrijf, mag de rechter in hetzelfde geval alleen kennis nemen van de valsheid, en niet van het gebruik. De verjaring begint dienvolgens onmiddellijk te lopen vanaf het ogenblik dat de valsheid gepleegd is.

De voorstanders van de stelling van het voortdurend misdrijf beweren ook dat het vonnisgerecht, waarbij alleen de valsheid aanhangig gemaakt is, niet mag veroordelen uit hoofde van het gebruik en vrijspreken uit hoofde van de valsheid. Dit zou bv. het geval zijn indien vastgesteld wordt dat de verdachte het stuk vervalst heeft zonder het opzet vereist door het art. 193, doch later ervan gebruik heeft gemaakt met bedrieglijk opzet of oogmerk om te schaden. In die hypothese, mag de rechtbank hem niet veroordelen wegens het feit van het gebruik omdat ze haar bevoegdheid put uit de valsheid, die blijft voortbestaan door het gebruik. Indien er geen valsheid bestond kon ze niet voortduren door het gebruik. Dit laatste feit staat alleen. De rechtbank, waarbij de valsheid niet aanhangig werd gemaakt, moet zich onbevoegd verklaren om kennis te nemen van het gebruik ⁽²⁸⁾.

2° Indien men aanneemt, zoals in de stelling van het collectief misdrijf, dat beide feiten onderscheiden misdrijven blijven, die gebonden zijn door een gemeenschappelijk inzicht, dan moeten ze steeds in hoofdde weerhouden worden ⁽²⁹⁾. De stelling van het voortdurend misdrijf beschouwt daarentegen dat het gebruik ondergeschikt is aan de valsheid. Het gebruik mag dan ten subsidiaire titel weerhouden worden.

Indien de valsheid en het gebruik niet gecorrectionaliseerd worden door de onderzoeksgerechten moeten beide feiten, volgens de stelling van het collectief misdrijf, het voorwerp zijn van verschillende vragen aan de juryleden ⁽³⁰⁾. Volgens de stelling van het voortdurend misdrijf, mag de vraag tegelijk betrekking hebben op de valsheid en het gebruik omdat het gebruik slechts de voltooiing van de valsheid is. Dit is in zekere mate een theoretische veronderstelling omdat valsheden steeds gecorrectionaliseerd worden.

3° Een ja-antwoord van de jury of een veroordeling wegens het gebruik door de vervalser is niet tegenstrijdig, volgens de stelling van het collectief misdrijf, met een negatief antwoord of een vrijspraak wegens de valsheid vermits het twee verschillende feiten zijn. De stelling van het voortdurend misdrijf komt niet tot hetzelfde besluit omdat het gebruik slechts de voltooiing van de valsheid is. Wel

zou ze in het omgekeerd geval — net zoals het eerste standpunt — een ja-antwoord of een veroordeling wegens valsheid en een negatief antwoord of een vrijspraak wegens het gebruik dulden, omdat beide stellingen aannemen dat men strafbaar is vna de valsheid ⁽³¹⁾ ⁽³²⁾. Doch beide standpunten zouden tot uiteenlopende besluiten komen wanneer vervolgingen wegens het gebruik worden ingesteld na een vrijspraak wegens valsheid ten aanzien van dezelfde persoon. Steeds om dezelfde redenen, zouden nieuwe vervolgingen onmogelijk zijn volgens de stelling van het voortdurend misdrijf. De stelling van het collectief misdrijf zou de mogelijkheid van vervolgingen openlaten. De tweede rechter mag zelf een nieuwe straf uitspreken. Het zal het openbaar ministerie behoren, bij de uitvoering van de tweede straf, in te zien of het niet behoort de geest van de wet te eerbiedigen en de tweede straf niet uit te voeren.

Men moet ook opmerken dat in de gevallen waarin de gevolgen klaarblijkelijk dezelfde zijn, de uitleg ervan soms uiteenlopend is. Dit is het geval voor :

1° de straf : er wordt één enkele straf uitgesproken. Indien men de stelling van het voortdurend misdrijf aanneemt, wordt de straf van valsheid toegepast omdat het gebruik door de vervalser de voltooiing van de valsheid is. Het voortdurend misdrijf is slechts één enkel strafbaar feit. De gedraging wordt gestraft, niet het plegen van bepaalde daden, vermits er maar één tussenkomst van de dader is. Het Hof van Cassatie acht de regel van het art. 65 SWb. ook toepasselijk wanneer verschillende feiten de uitvoering zijn van hetzelfde misdadig opzet ⁽³³⁾. De voorstanders van de stelling van het collectief misdrijf komen dus tot hetzelfde gevolg : één enkele straf kan uitgesproken worden. Bestaat er geen eenheid van opzet, dan heeft men weliswaar geen collectief misdrijf maar zal toch nog één enkele straf uitgesproken worden bij toepassing van de regels van meerdaadse samenloop (art. 82 in geval van een criminele straf — art. 62 in geval van correctionalisatie) : bv. wanneer de vervalser het vals stuk gebruikt voor een doel dat hij niet gewild of voorzien had.

2° het vertrekpunt van de verjaring. Wanneer de aanhangers van de stelling van het voortdurend misdrijf beweren dat de verjaringstermijn begint te lopen vanaf het laatste feit van gebruik, geven ze tegelijkertijd toe dat hun standpunt verkeerd is.

Voor hen begint de verjaring slechts te lopen vanaf het laatste feit van gebruik. Op dit ogenblik zou één der twee bestanddelen van het voortdurend misdrijf verdwijnen. Maar het einde van het misdrijf, d.i. ter zake vanaf de met de strafwet strijdige toestand ophoudt te bestaan, is noch een nieuw feit noch een strafbaar feit. In een voortdurend misdrijf zijn er geen verschillende feiten. De dader pleegt slechts één strafbaar feit, dat zich kenmerkt door een toestand die zich gedurende een zekere tijd voortzet. Alle bestanddelen van het misdrijf zijn voorhanden gedurende deze tijd zonder nieuwe tussenkomst van de dader.

De aanhangers van de stelling van het collectief misdrijf geven een betere uitleg voor het vertrekpunt van de verjaring. Volgens hen treedt de verjaring in vanaf de laatste daad, ter zake ook vanaf het laatste feit van gebruik ⁽³⁴⁾. Het collectief misdrijf bestaat echter, in tegenstelling met het voortdurend misdrijf, uit verscheidene daden waarvan ieder op zichzelf een strafbaar feit is.

Beide stellingen komen tot dezelfde besluiten en dit om dezelfde redenen voor de oplossing van volgende vragen :

1° de toepasselijkheid van de wet in de tijd : een voortdurend misdrijf, dat onder een wetgeving begonnen is en voortbestaat onder een andere wetgeving, wordt volgens

de laatste wet gestraft, al is deze strenger. Eveneens als er tijdens het plegen van een collectief misdrijf, een zwaardere straf op het zwaarst gestraft feit door een nieuwe wet wordt gesteld, dan wordt de nieuwe wet toegepast. Het zedelijk en het stoffelijk bestanddeel zijn samen voorhanden onder de nieuwe wet zodanig dat de dader het volledig misdrijf gepleegd heeft toen de nieuwe wet reeds van toepassing werd. Artikel 2 van het Strafwetboek kent hier geen toepassing.

2° toepasselijkheid van de strafwet in de ruimte: Indien een voortdurend misdrijf voor een deel in België gepleegd wordt en voor het overige in het buitenland, is het in België strafbaar. Dit is eveneens het geval voor het collectief misdrijf begonnen in een land en voortgezet in België. Steeds bestaan de twee bestanddelen van het misdrijf in ons land ⁽³⁵⁾.

Uit dit overzicht van beide stellingen, blijkt het dat de vervalser die zelf het vals stuk gebruikt een collectief misdrijf pleegt. Als een persoon een stuk of een akte vervalst en een ander er gebruik van maakt, worden beiden gestraft omdat ze elk een handeling stellen die de openbare trouw en de maatschappelijke betrekkingen aantast. Als de vervalser zelf het vals stuk gebruikt, blijft ieder feit op zichzelf een misdrijf omdat elke handeling van de dader een volledig strafbaar feit uitmaakt. Beide feiten worden nochtans overkoepeld door eenzelfde misdadig opzet en daarom pleegt de vervalser die het vals stuk gebruikt een collectief misdrijf waarop een straf wordt gesteld bij toepassing van artikel 65 van het SWb.

Alain DE NAUW,

Advocaat te Brussel.

Assistent aan de Rechtsfaculteit der V.U.B.

(1) K.I. Brussel, 7 februari 1967, R.W., 1968-'69, 223 - Rec. annuel, 1968, blz. 247, nr. 6.

(2) H. Bekaert (Handboek voor de studie en de praktijk van het Belgisch strafrecht, blz. 112-113), C.J. Van Houdt en W. Callewaert (Belgisch strafrecht, II, nr. 626) gebruiken de uitdrukking collectief, voortgezet of samengesteld misdrijf, terwijl J. Simon (Handboek van het Belgisch strafrecht, nr. 99) en de Nederlandse juristen J.M. Van Bemmelen en W.F. Van Hattum (Hand- en leerboek van het Nederlands strafrecht, blz. 293) en T. Noyon (Het Wetboek van strafrecht, blz. 376) het alleen hebben over voortgezet delict.

(3) Cass. 1 februari 1869, Pas., 1869, I, 106.

(4) Van 1869 tot 1949 zijn er talrijke arresten uitgesproken in dezelfde zin. Zie daarover A. Marchal, Crimes commis dans les écritures, Les Novelles, Dr. pénal, T. II, nr. 2121.

(5) Cass. 7 maart 1949, Pas., 1949, I, 184.

(6) Zie A. Marchal, op. cit., nr. 2122 + Cass. 6 juli 1953, Pas., 1953, I, 890 en Cass. 2 september 1955, Pas., 1955, I, 277.

(7) Cass. 5 september 1957, Pas., 1957, I, 1382; Arr. Cass. 1957, 983.

(8) Deze stelling werd bevestigd door Cass. 11 januari 1960, Pas., 1960, I, 523; Arr. Cass. 1960, 412; Cass. 20 juli 1961, Pas., 1961, I, 1215.

(9) Betreffende valsheden in balansen en in verlies- en winstrekening. Zie Cass. 8 maart 1965, Pas., 1965, I, 684.

(10) Zie de besluiten van advocaat-generaal Dumon, R.D.P., 1957-'58, blz. 517 e.v.

(11) J. Haus, Principes généraux de droit pénal, T. I, blz. 282, nr. 381; J. Nypels, Législation criminelle, T. II, blz. 217, nr. 29; A. Prins, Science pénale et droit positif, blz. 358, noot 1; J. Constant, Manuel de droit pénal, II, T. I, nr. 433; A. Marchal, op. cit., nr. 2109 e.v.

(12) J. Simon, op. cit. nr. 99; M. Rigaux en P.E. Trousse, Les crimes et délits, T. III, blz. 252 e.v.; H. Bekaert, op. cit., blz. 120; C.J. Van Houdt en W. Callewaert, T. II, nr. 626.

(13) Cass. 7 april 1924, Pas., 1924, I, 290 - Cass. 28 januari 1942, Pas., 1942, I, 21; J. Nypels, op. cit., T. II, blz. 183, nr. 25, II.

(14) Zie de besluiten van het openbaar ministerie bij het arrest van het Hof van Cassatie van 5 september 1957, R.D.P., 1957-'58, blz. 517 e.v.

(15) Zie verder.

(16) G. Hoornaert, Faux en écritures - Faux bilans, blz. 31.

(17) J. Simon, op. cit., nr. 97 - H. Bekaert, op. cit., blz. 112-113.

(18) M. Rigaux en P.E. Trousse, op. cit., III, blz. 253.

(19) M. Rigaux en P.E. Trousse, op. cit., III, blz. 255.

(20) G. Hoornaert, op. cit., blz. 29 met verwijzing naar J. Nypels.

(21) M. Rigaux en P.E. Trousse, op. cit., III, blz. 253.

(22) G. Hoornaert, op. cit., blz. 30.

(23) Contra Eerste-advocaat-generaal Faider, in zijn conclusies, Pas., 1869, I, 109.

(24) Cass. 20 september 1954, Pas., 1955, I, 20 - Cass., 10 januari 1955, Pas., 1955, I, 463 - M. Rigaux en P.E. Trousse, op. cit., III, blz. 289.

(25) Voor 1957: zie voetnoot 6. Na 1957: Corr. Luik, 17 juni 1964, Pas., 1964, III, 121 - K.I. Brussel, 7 februari 1967, R.W., 1968-'69, 223.

(26) Zie voetnoot 12.

(27) Argument uit Cass., 5 januari 1948, Pas., 1948, I, 2.

(28) A. Marchal, op. cit., nr. 2131 contra Cass. fr., 17 oktober 1811, vermeld in Legraverend, Traité de législation criminelle en France, nr. 208.

(29) Répertoire pratique, tw. Faux, nr. 378.

(30) Cass. 7 januari 1878, Pas., 1878, I, 72.

(31) J. Nypels en J. Servais, Code pénal belge interprété, T. I, blz. 614, nr. 6.

(32) Cass. 13 april 1953, Pas., 1953, I, 608.

(33) Cass. 27 februari 1957, Pas., 1957, I, 770; Arr. Cass., 1957, 516.

(34) Voor het voortdurend misdrijf: Cass. 20 juli 1961, Pas., 1961, I, 1215; Cass., 6 mei 1963, Pas., 1963, I, 944.

Voor het collectief misdrijf: Cass. 6 juli 1953, Pas., 1953, I, 890 - Cass. 2 september 1955, Pas., 1955, I, 277 - Cass. 12 maart 1956, Pas., 1956, I, 732.

(35) Cass. 10 december 1888, Pas., 1889, I, 60 - Cass. 9 maart 1964, Pas., 1964, I, 733 - G. Hoornaert, op. cit., blz. 40.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 21 september 1972.

Voorzitter: M. J. Valentin.

Raadsheer-verslaggever: ridder G. de Schaetzen.

Advocaat-generaal: M. R. Charles.

Advocaten: Mrs. Faurès en Simont.

Koop. — In een bijkomende clausule bij een ander contract. — Tegen betaling van een overeen te komen vergoeding. — Art. 1592 B.W. — Niet toepasselijk.

In een huurcontract waarbij de verhuurder gronden in huur gaf om er een krijftlaag te ontginnen, kwam een clausule

voor volgens welke de huurder, tegen betaling van een overeen te komen of door deskundigen te bepalen vergoeding, kon beschikken over het grind dat de ontginning zou belemmeren; uit de niet gecritiseerde vaststellingen van het bestreden arrest blijkt, dat de clausule volkomen verbonden was met de overige bepalingen van het huurcontract.

In de onderstelling dat die clausule als een verkoop of een verkoopbelofte kan worden beschouwd, vormt ze geen afzonderlijke overeenkomst, doch enkel een bijkomende clausule bij een contract van een andere aard. Daarop is niet van toepassing de regel van art. 1592 B.W., volgens welke een verkoop niet voltrokken is wanneer de overeenkomst waarin wordt bepaald dat de prijs aan een derde wordt overgelaten niet de basisgegevens voor de berekening van de prijs bevat of de gegevens op

grond waarvan de prijs door de deskundigen kan worden bepaald.

P.V.B.A. Simon Frères t./ P.V.B.A. Carrières des Moulins en Rochette.

Gelet op het bestreden arrest, op 7 september 1971 door het Hof van beroep te Luik gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1582, 1583, 1591, 1592 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet ;

doordat eiseres tegen de vordering tot uitvoering van het tussen partijen gesloten contract van 5 maart 1966 had aangevoerd dat dit contract nietig is wegens de nietigheid van een als essentieel te beschouwen clause — namelijk, artikel 6, lid 2, waarin wordt bedongen, zoals het arrest erop wijst, dat indien het grind de ontginning door eiseres zou belemmeren, deze erover zou kunnen beschikken tegen « betaling van een vergoeding die moet worden overeengekomen of die, bij gebrek aan een akkoord, zal worden vastgesteld op de wijze als bepaald in artikel 7, lid 2 », van genoemde overeenkomst, dat wil zeggen door « een ingenieur aan te wijzen door de partijen en, bij gebrek aan een akkoord, door een ingenieur die door de voorzitter van de Burgerlijke Rechtbank te Luik wordt aangewezen » — welke nietigheid van de bedoelde clause, volgens eiseres, hieruit voortvloeit dat de prijs van het grind dat zij zich, in het bepaalde geval, ertoe verbond te kopen en verweerster te verkopen niet bepaald of bepaalbaar is, en het hof van beroep, bij het bestreden arrest, beschikt dat de overeenkomst van 5 maart 1966 niet vernietigd is en dat ze de partijen tot wet strekt, en, om de vordering tot nietigverklaring van eiseres af te wijzen, hierop steunt dat « hoewel de partijen de bepaling van de prijs na het sluiten van de koop niet aan een van hen of aan hun gemeenschappelijke wil kunnen overlaten, algemeen wordt aangenomen dat het hun vrijstaat om, bij een clause van het contract, zulks, zoals ten deze, aan een derde toe te vertrouwen ; dat immers, naar luid van artikel 1592 van het Burgerlijk Wetboek, de bepaling van de prijs, zonder andere voorwaarde, aan een derde kan worden overgelaten ; ... (dat) bijgevolg, ... de artikelen 6 en 7 volkomen geldig zijn »,

terwijl, wanneer de overeenkomst waarbij twee personen verklaren dat de ene een zaak koopt en de andere ze verkoopt tegen een door een derde vast te stellen prijs niet de basisgegevens voor de berekening van de prijs bevat of de gegevens op grond waarvan de prijs door de derde kan worden bepaald, ze geen voltrokken koop uitmaakt, daar in een dergelijk geval de prijs niet is bepaald in de zin van die term in artikel 1591 van het Burgerlijk Wetboek ; evenals de overeenkomst die de bepaling van de prijs na het aangaan van de overeenkomst aan een van de partijen of aan hun gemeenschappelijke wil overlaat, kan de overeenkomst die, om de prijs te bepalen, een beroep doet op een derde, zonder andere voorwaarde en dus zonder de hierboven omschreven gegevens te bevatten, evenmin een voltrokken koop opleveren en moet, dientengevolge, eveneens als onbestaande en zonder enig gevolg worden beschouwd ;

Overwegende dat uit de niet bekritiseerde vaststellingen van het arrest blijkt dat de in het middel bedoelde clause volgens welke eiseres, tegen betaling van een overeen te komen of door deskundigen te bepalen vergoeding, kan beschikken over het grind dat haar ontginning zou belemmeren, volkomen verbonden is met de overige bepalingen van het huurcontract waarbij verweerster gronden in huur gaf om er een krijtlaag te ontginnen ;

Overwegende dat die clause, in de onderstelling dat ze als een koop of een verkoopbelofte kan worden beschouwd, geen afzonderlijke overeenkomst doch enkel een bijkomende clause bij een contract van een andere aard vormt ; dat erop niet de regel van artikel 1592 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing is volgens welke een verkoop niet voltrokken is wanneer de overeenkomst waarin wordt bepaald dat de prijs aan een derde wordt overgelaten niet de basisgegevens voor de berekening van de prijs bevat of de gegevens op grond waarvan de prijs door de deskundigen kon worden bepaald ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1719 en 1721 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, hoewel het erkent dat de bijzonderheid van de litigieuze laag, namelijk een betrekkelijk hoog gebleven grondwaterstand, het normale gebruik verminderde dat eiseres van haar ontginning mocht verwachten en als zodanig een gebrek van de gehuurde zaak oplevert, hierop steunt dat « dit gebrek niet tot gevolg heeft te beletten dat de laag wordt ontgonnen onder normale voorwaarden om te renderen... wanneer een tweede geul wordt gegraven die de grondwaterlaag kan verminderen », om vervolgens te beslissen dat « het verlies ten gevolge van het verborgen gebrek dus kan worden teruggebracht tot de kosten van dit bijwerk en tot de vertraging daardoor in de normale inwerkstelling van de ontginning » en dat, zonder dat de ontbinding van de overeenkomst dient uitgesproken te worden of de voorwaarden ervan dienen gewijzigd, het enkel verantwoord wordt « door de veroordeling van gedaagde in hoger beroep om haar medecontractante voor dit verlies schadeloos te stellen »,

doordat het bestreden arrest aldus beschouwt dat de vergoeding die de verhuurder, wegens een verborgen gebrek van de gehuurde zaak, aan de huurder verschuldigd is, beperkt wordt tot de terugbetaling voor de werken die de huurder zelf moet verrichten om de belemmering van zijn genot en inherent aan de gehuurde zaak te doen verdwijnen, en tot het verlies van zijn genot gedurende de tijd die voor de uitvoering ervan nodig is, en, dientengevolge, een aanvullende onderzoeksmaatregel gelast waardoor alleen het aldus beperkte nadeel moet worden geschat,

terwijl de verhuurder, die gehouden is aan de huurder het volledige genot van de verhuurde zaak te verschaffen, zelf de werken dient uit te voeren om dit verborgen gebrek te verhelpen en om aan de huurder weer het normale genot te verschaffen waarop hij recht heeft en, in elk geval, de vrijwaring die de verhuurder, wegens het bestaan van een verborgen gebrek, aan de huurder verschuldigd is de vermindering van zijn genot moet omvatten gedurende al de tijd dat dit genot aangetast was en niet enkel gedurende de tijd die nodig was voor de uitvoering van de werken om dat te verhelpen ;

Overwegende dat uit de gedingstukken blijkt dat voor de feitenrechter eiseres zich, met betrekking tot de vergoeding van de schade ten gevolge van het verborgen gebrek bestaande in een grondwaterlaag, beperkt had tot het vorderen, enerzijds, van de terugbetaling van haar kosten en verliezen en, anderzijds, van de voorafgaande betaling door verweerster van de kosten die noodzakelijk zouden zijn om eventueel een tweede geul te graven teneinde het verborgen gebrek te verhelpen ;

Dat zij niet had gevorderd dat verweerster zou worden veroordeeld om zelf de werken uit te voeren of dat ze schadeloosstelling de vermindering van haar genot zou omvatten gedurende al de tijd dat dit genot aangetast

was en niet enkel gedurende de tijd die voor de uitvoering van de werken nodig was ;

Dat het middel dat steunt op wettelijke bepalingen die niet van openbare orde of dwingend zijn, berust op een betwisting in rechte die niet aan de feitenrechter is voorgelegd ;

Dat het middel nieuw en, bijgevolg, niet ontvankelijk is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 12 september 1972.

Wvd. Voorzitter : M. M. Nau'aerts.

Raadsheren : M.M. M. Châtel, Th. Versée,

R. Janssens (verslaggever), R. Van Leckwijck.

Advocaat-generaal : M. R. Charles.

Verkeer. — Bewijs in strafzaken. — Proces-verbaal van rijkswacht. — Vrijspraak.

Wanneer een eerste wachtmeester bij de rijkswacht in een proces-verbaal waarvan een afschrift binnen acht dagen na de feiten werd gezonden aan de beklaagde, heeft vastgesteld, dat toen de beklaagde « voor het verkeerslicht kwam », het verkeerslicht reeds op rood stond en « hij het kruispunt overreed toen het verkeer voor hem gesloten was », kan de rechtbank de beklaagde niet vrijspreken om het enkel motief dat « de telastlegging niet bewezen is gebleven », zonder een tegenbewijs aan te halen van de materiële vaststelling van het onderwerpelijk proces-verbaal, zodat het vonnis aldus de eerste twee leden van artikel 62 van de wegverkeerswet schendt.

Procureur des Konings te Oudenaarde t./ Engelbert e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 18 juni 1971 door de Correctionele rechtbank te Oudenaarde in hoger beroep gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 62, leden 1 en 2 van de wet betreffende de politie over het wegverkeer en 104bis, a, 106, 1a en 7, 2 van het koninklijk besluit van 14 maart 1968,

doordat de correctionele rechtbank, zitting houdende in hoger beroep, vaststelt dat de telastlegging in hoofde van de beklaagde niet bewezen is gebleven en dienvolgens de beklaagde van de vervolging ontslaat en de tweede gedaagde buiten zaak stelt,

terwijl de correctionele rechtbank had dienen vast te stellen dat deze inbreuk op een verordening, krachtens de voormelde wet uitgevaardigd, vastgesteld werd binnen het raam van zijn bevoegdheid « ratione materiae » en « ratione loci » door personeel van de Rijkswacht, bij artikel 3, 1° van het koninklijk besluit van 14 maart 1968 aangesteld om toe te zien dat de wet betreffende de politie over het wegverkeer en de ter uitvoering daarvan genomen reglementen worden nageleefd, en dat een afschrift van dit proces-verbaal aan de overtreder binnen een termijn van acht dagen, te rekenen van de datum van vaststelling van de misdrijven, gezonden werd, waaruit diende afgeleid te worden dat het proces-verbaal bewijs van de inbreuk opleverde op grond van de materiële vaststellingen door de verbalisanten verricht, wat

betreft het voorbijrijden door de beklaagde van het rode verkeerslicht, het tegendeel niet bewezen zijnde :

Overwegende dat naar luid van het eerste lid van artikel 62 van de wegverkeerswetten, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 16 maart 1968, de ambtenaren en beamten van de overheid, door de regering aangesteld om toezicht te houden op de uitvoering van deze gecoördineerde wetten, de overtreding van deze wetten en van de reglementen betreffende de politie over het wegverkeer vaststellen door processen-verbaal, die bewijs opleveren zolang het tegendeel niet bewezen is ; dat het tweede lid van hetzelfde artikel 62 voorschrijft dat een afschrift van die processen-verbaal aan de overtredders wordt gezonden binnen een termijn van acht dagen te rekenen van de datum van vaststelling van de misdrijven ;

Overwegende dat volgens artikel 3 van het wegverkeersreglement van 14 maart 1968, het personeel van de rijkswacht de bevoegdheid bezit om toe te zien dat de wegverkeerswet en de ter uitvoering daarvan genomen reglementen werden nageleefd ;

Overwegende dat een eerste wachtmeester bij de rijkswacht in het onderwerpelijk proces-verbaal, waarvan een afschrift binnen de acht dagen van de feiten werd overgemaakt aan eerste verweerde, heeft vastgesteld dat, toen deze verweerder « vóór het verkeerslicht kwam », het verkeerslicht reeds op rood stond en « hij het kruispunt overreed toen het verkeer voor hem gesloten was » ;

Overwegende dat het bestreden vonnis de verweerders niet respectievelijk kan vrijspreken en buiten zake stellen, om het enkel motief dat « de telastlegging niet bewezen is gebleven », zonder een tegenbewijs aan te halen van de materiële vaststelling van het onderwerpelijk proces-verbaal ; dat het vonnis aldus de eerste twee leden van artikel 62 van de wegverkeerswet schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt de verweerders in de kosten ;

Verwijst de zaak naar de Correctionele rechtbank te Dendermonde, zitting houdende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 27 januari 1972.

Afdelingsvoorzitter : M. J. Valentin.

Raadsheren : M. L. de Waersegger, Baron J. Richard (verslaggever), Ridder G. de Schaetzen en M. A. Ligot.

Procureur-generaal : W.J. Ganshof van der Meersch.

Gewijsde. — Vonnis van de strafrechter. — Feitelijke eenheid van twee misdrijven enerzijds vastgesteld, anderzijds tegengesproken. — Onzekerheid. — Burgerlijke rechter. — Niet gebonden.

Wanneer de strafrechter heeft beslist dat de dronkenschap van de bestuurder een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg heeft opgeleverd dat de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval vormde, maar door de bestuurder wegens overtreding van art. 2, 3° en 4° van de wet van 1 augustus 1899 en van art. 10 verkeersreglement te veroordelen tot straffen die verschillen van die welke wegens het onopzettelijk toebrengen van letsels en wegens overtreding van de artikelen 20 en 27 verkeersreglement was uitgesproken, de door hem vastgestelde feite-

lijke eenheid heeft tegengesproken, is de burgerlijke rechter, bij gebrek aan zekerheid in verband met het rechterlijk gewijsde in dit opzicht, niet gebonden door de strafrechtelijke beslissing.

N.V. Athena t./ Gaspard.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 oktober 1970 door het Hof van beroep te Luik gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 16 van de wet van 11 juni 1874, 65 van het Strafwetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering 1319, zoals het is gewijzigd bij artikel 163 van artikel 3 van de wet van 10 oktober 1874, 1249, 1350, inzonderheid 1350, 3°, 1352, 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 23 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het vaststaat 1° dat eiseres de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de verweerders inzake motorrijtuigen dekt ; 2° dat zij in deze hoedanigheid de slachtoffers van een ongeval schadeloos had gesteld dat zich op 27 oktober 1965 had voorgedaan terwijl de eerste verweerder het motorrijtuig had toevertrouwd aan een van zijn kameraden, Alain Coart, en 3° dat deze laatste, volgens arrest van het Hof van beroep te Luik (6e kamer) van 28 maart 1966, was veroordeeld tot een gevangenisstraf van één maand alsmede tot het verval van het recht tot sturen wegens overtreding van de artikelen 2, 3° en 4° van de wet van 1 augustus 1899 en 10 van het verkeersreglement, alsmede tot een tweede gevangenisstraf van twee maanden wegens het onopzettelijk toebrengen van verwondingen en overtreding van de artikelen 20 en 27 van het verkeersreglement, en het bestreden arrest de rechtsvordering van eiseres die ertoe strekte van de verweerders terugbetaling te bekomen van de bedragen die zij aan de slachtoffers van het litigieuze ongeval had gestort, als ongegrond verwerpt, op grond dat, hoewel het feit het besturen van een motorrijtuig rechtstreeks of onrechtstreeks toe te vertrouwen aan een bestuurder die zich in staat van dronkenschap bevindt, een grove fout oplevert, het echter nodig is dat de dronkenschap de oorzaak van het ongeval is geweest en dat de verzekerde, ten deze de eerste verweerder, er zich volkomen rekenschap van heeft gegeven dat de bestuurder dronken was, dat zulks ten deze niet het geval is, daar bij arrest van 28 maart 1966 het Hof van beroep te Luik de bestuurder Alain Coart tot twee afzonderlijke straffen heeft veroordeeld, de ene om in staat van dronkenschap, van alcoholintoxicatie, een voertuig te hebben bestuurd zonder in staat te zijn te sturen, de andere wegens het onopzettelijk toebrengen van verwondingen en overtreding van het verkeersreglement, zodat het zeker en noodzakelijk heeft geconcludeerd dat de inbreuken inzake de dronkenschap geen bestanddeel of de oorzaak van de tweede inbreuken zijn, daar het gezag van het gewijsde van dit arrest met het beschikkend gedeelte van de beslissing en niet met de gronden ervan verbonden is ;

terwijl voormeld arrest van 28 maart 1966 er met name op wijst dat « een zo onzinnige houding (een bijzonder gevaarlijke bocht nemen tegen een snelheid die hoger was dan krachtens de verkeersborden was toegestaan en die des te gevaarlijker was daar Alain Coart wist dat de wegligging van het door hem bestuurde voertuig niet normaal was) enkel kan worden verklaard door het feit dat de verdachte door het drinken niet de voortdurende controle over zijn handelingen heeft gehad, wat voldoende is om de telastelegging een voertuig te hebben bestuurd in staat van dronkenschap te karakteriseren zonder dat wordt vereist dat hij zich bovendien niet meer bewust was van die handelingen » ; de strafrechter, zodoende,

heeft vastgesteld dat de alcoholintoxicatie de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval is geweest en het gebrek aan voorzichtigheid heeft opgeleverd van het in de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek bedoelde misdrijf van onopzettelijke verwondingen ; dientengevolge, daar dit arrest van 28 maart 1966 met schending van artikel 65 van het Strafwetboek afzonderlijke straffen had uitgesproken, de ene wegens het onopzettelijk toebrengen van verwondingen, de andere wegens dronkenschap, de burgerlijke rechter, kennisnemende van het verhaal van de verzekeraar tegen zijn verzekerde om terugbetaling te bekomen van de schadevergoeding die aan de slachtoffers van het litigieuze ongeval werden betaald, door deze strafrechtelijke beslissingen niet gebonden was, daar niet op zekere wijze erga omnes was geconcludeerd dat de alcoholintoxicatie vreemd was aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid, waaruit volgt dat het bestreden arrest, door zich op het strafrechtelijk gewijsde te beroepen om de burgerlijke rechtsvordering te verwerpen, de bewijskracht van het arrest van 28 maart 1966 alsmede het beginsel inzake het gezag van het rechterlijk gewijsde en, dientengevolge, de regels betreffende het verhaal van de verzekeraar tegen de verzekerde in geval van grove fout van deze laatste heeft miskend ;

Overwegende dat het arrest van 28 maart 1966, rechtdoende over de strafrechtelijke vervolging ten laste van de bestuurder van het motorrijtuig in zijn gronden met name heeft beslist dat « een zo onzinnige houding enkel kan worden verklaard door het feit dat de verdachte door het drinken niet de voortdurende controle over zijn handelingen heeft gehad, wat voldoende is om de telastelegging een voertuig te hebben bestuurd in staat van dronkenschap te karakteriseren zonder dat wordt vereist dat hij zich bovendien niet meer bewust was van die handelingen » ;

Dat de uitdrukking « een zo onzinnige houding », gelet op de context van het arrest, moet worden beschouwd dat ze niet alleen betrekking heeft op de telastelegging een voertuig te hebben bestuurd in staat van dronkenschap, maar ook op die van het onopzettelijk toebrengen van verwondingen bij gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg ;

Dat aldus de strafrechter heeft beslist dat de dronkenschap van de bestuurder een gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg heeft opgeleverd dat de oorzaak of een van de oorzaken van het ongeval vormde ;

Dat hij, door de bestuurder wegens overtreding van de artikelen 2, 3° en 4° van de wet van 1 augustus 1899 en 10 van het verkeersreglement te veroordelen tot straffen die verschillen van die welke wegens het onopzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen en wegens overtreding van de artikelen 20 en 27 van het verkeersreglement was uitgesproken, de door hem vastgestelde feitelijke eenheid heeft tegengesproken, zodat de burgerlijke rechter, bij gebrek aan zekerheid in verband met het rechterlijk gewijsde in dit opzicht, niet gebonden is door de strafrechtelijke beslissing ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter worde beslist ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 20 maart 1972.

Wvd. Voorzitter : M. P. Trousse.

Raadsheren : M.M. R. Legros (verslaggever), J. Gerniers,
Ph. Capelle en J. Closon.

Advocaat-generaal : M. A. Colard.

Onrechtmatige daad. — Aansprakelijkheid. — Aangestelde. — Begrip.*Degene die een voertuig bestuurt met toestemming van de eigenaar is niet noodzakelijk diens aangestelde.**Door het feit dat de eigenaar van het voertuig hierin heeft plaatsgenomen komt de bestuurder niet noodzakelijk onder diens gezag en toezicht te staan. Dit is een feitelijk gegeven, waarop de rechter bij zijn beoordeling onder meer kan wijzen, maar waaruit hij niet wettelijk verplicht is het bestaan af te leiden van een verhouding van ondergeschiktheid, kenmerkend voor het begrip aangestelde.*

N.V. Groep Jisi t./ Vanroosbroeck e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 oktober 1971 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

I. In zover de voorziening gericht is tegen Vanroosbroeck Gilberte :

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vernagacht te slaan, niet blijkt dat de voorziening aan deze partij werd betekend ;

Dat zij derhalve niet ontvankelijk is ;

II. In zover de voorziening gericht is tegen Lecocq Yvonne :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1384 van het Burgerlijk Wetboek, 6 van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest het hoger beroep van eiseres ongegrond verklaart, meer bepaald om de reden dat laatstgenoemde niet bewijst dat op het ogenblik van het ongeval haar verzekerde handelde als aangestelde van het slachtoffer, op generlei grond kan worden beweerd dat beklagde onder het gezag en toezicht stond van de getroffen en het niet volstaat dat iemand een motorvoertuig met toestemming van de eigenaar gebruikt, om daardoor zelf de verhouding van aansteller en aangestelde te doen ontstaan,

terwijl degene die een voertuig bestuurt dat hem niet toebehoort en waarin de eigenaar van het voertuig eveneens heeft plaats genomen, zich tegenover de eigenaar in een staat van ondergeschiktheid bevindt en als diens aangestelde moet worden beschouwd, zoals eiseres bij conclusie heeft aangevoerd ;

derhalve, door te beslissen dat het niet volstaat dat iemand een motorvoertuig met toestemming van de eigenaar gebruikt om daardoor zelf de verhouding van aansteller en aangestelde te doen ontstaan, het bestreden arrest de wettelijke begrippen van aansteller en aangestelde heeft miskend ;

Overwegende dat, na te hebben gezegd « dat op generlei grond kan worden beweerd dat Auguste Lobert (bestuurder van het voertuig, verzekerde van eiseres) onder het gezag en toezicht stond van Jean Duperoy (eigenaar van het voertuig, slachtoffer van het ongeval) », het arrest stelt « dat het niet volstaat dat iemand een motorvoertuig met toestemming van de eigenaar gebruikt om daardoor zelf de verhouding van aansteller en aangestelde te doen ontstaan » ;

Overwegende dat de aldus onder woorden gebrachte regel juist is ; dat degene die een voertuig bestuurt met toestemming van de eigenaar, niet noodzakelijk diens aangestelde is ;

Overwegende dat eiseres beweert dat de regel anders is wanneer, zoals hier, de eigenaar heeft plaats genomen in het voertuig ;

Dat zij weliswaar niet beweert dat, wegens de bijzondere gegevens van het geval, waaronder de aanwezigheid van de eigenaar, de bestuurder in feite moest worden beschouwd als aangestelde van de eigenaar van het voertuig ;

Dat volgens haar stelling ieder die een voertuig bestuurt waarin de eigenaar van dit voertuig plaats heeft genomen, zich noodzakelijk onder diens gezag en toezicht bevindt, dit is in de staat van ondergeschiktheid die het begrip van aangestelde onderstelt ;

Overwegende dat door het feit dat de eigenaar van een voertuig hierin plaats heeft genomen, de bestuurder niet noodzakelijk onder diens gezag en toezicht komt te staan ; dat dit een feitelijk gegeven is waarop de rechter bij zijn beoordeling onder meer kan wijzen, maar waaruit hij niet wettelijk verplicht is het bestaan af te leiden van een verhouding van ondergeschiktheid, kenmerkend voor het begrip aangestelde ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. — Zie Cass., 24 april 1961, R.W., 1961-62, 1655.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 24 maart 1972.

Kamervoorzitter : M. A. Mast.

Staatsraden : MM. Vermeulen en Baeteman.

Eerste Auditeur : M. Hoeffler.

Advokaten : Mrs. Risopoulos en Tapie.

Beroep bij de Raad van State. — Gebruik der talen. — Middel van ambtswege.*Iedere plaatselijke dienst die in Brussel-Hoofdstad gevestigd is, gebruikt in zijn betrekkingen met de diensten waaronder hij ressorteert, het Nederlands of het Frans, zonder een beroep op vertaling te doen, volgens het onderscheid dat wordt gemaakt door de bepalingen van de gecoördineerde wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken dd. 18 juli 1966. Op die basis moet de gemeente die de nietigverklaring vordert van een bouwvergunning betreffende een gebouw dat in Brussel-Hoofdstad is gelegen, haar beroep tot nietigverklaring indienen in de taal van de bouw aanvraag.**Ambtshalve heeft de Raad van State de partijen ontslagen van de maatregelen die het onderzoek voorafgaan, omdat het verzoekschrift in de andere taal was gesteld.*

Gemeente Koekelberg t./ Belgische Staat (Minister van Openbare Werken.)

Arrest nr 15.232.

Gezien het verzoekschrift ingediend op 18 augustus 1971 door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Koekelberg ;

Gezien de memorie van antwoord ;

Gezien het verslag over de zaak opgemaakt door de Heer Hoefler, eerste auditeur ;

Gelet op het bevel van 26 januari 1972 dat de neerlegging ter griffie gelast van het verslag en van het dossier ;

Gelet op het bevel van 26 januari dat de partijen ontslaat van de maatregelen die het onderzoek voorafgaan ;

Overwegende dat het beroep strekt tot nietigverklaring van het koninklijk besluit van 9 juli 1971, waarbij aan de universitaire faculteiten Sint-Aloysius vergunning is gegeven tot het afbreken en het verbouwen van een niverheidsgebouw aan de Vrijheidslaan te Koekelberg ;

Overwegende dat krachtens artikel 26, § 1, eerste lid, van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, gewijzigd bij de wet van 15 april 1958, de partijen die onderworpen zijn aan de op 18 juli 1966 gecoördineerde wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken, voor hun akten en verklaringen de taal gebruiken welke hun door die wetten is opgelegd ; dat krachtens artikel 26, § 2, nietig zijn ieder verzoekschrift of iedere memorie door een aan de gecoördineerde wetten op het gebruik der talen onderworpen partij tot de Raad van State gericht in een andere taal dan die welke genoemde wetten haar opleggen ; dat artikel 17, § 1, van de gecoördineerde wetten onder meer bepaalt dat iedere plaatselijke dienst die in Brussel-Hoofdstad gevestigd is in zijn betrekkingen met de diensten waaronder hij ressorteert, zonder een beroep op vertaling te doen, het Nederlands of het Frans gebruikt volgens het door die wetten gemaakt onderscheid ; dat het gebouw waarover het gaat gelegen is in Brussel-Hoofdstad ; dat men toepassing van artikel 17, § 1, A, 6°, en artikel 17, § 1, B, 2°, van de gecoördineerde wetten, de taal moet worden gebruikt waarin de zaak wordt aangebracht ;

Overwegende dat de door de universitaire faculteiten Sint-Aloysius op 26 oktober 1970 ingediende bouwvraag in het Nederlands was gesteld, dat het verzoekschrift in het Frans is gesteld ; dat op grond van eerder geciteerde wetteksten ambtshalve dient te worden vastgesteld dat het beroep niet ontvankelijk is,

Besluit :

Artikel 1 — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 5 juni 1972.

Voorzitter : M. Van der Haegen.

Raadsheren : M.M. Lox en Vossen.

Advocaat-generaal : M. Leytens.

1. Huiszoeking en beslag in strafzaken. — Wachter van waters en bossen. — Vogelvangst. — Betrapping op heterdaad. — Vaststelling van andere strafbare feiten.
2. Wapens. — Karabijn met geluiddemper. — Verboden wapen. — Verbeurdverklaring. — Vernietiging.

1. De beëdigde boventallige wachter van waters en bossen, die een verdachte op heterdaad op vogelvangst betrapt, door n.l. van buiten de woning van de verdachte de aanwezigheid van netten in zijn tuin te constateren, begeeft zich op regelmatige wijze door de herberg en het woonhuis van de verdachte in zijn tuin om er de nodige vaststellingen te verrichten. Hij is dan ook gemachtigd en bevoegd om in de tuin andere strafbare feiten vast te stellen.

2. Een karabijn wordt een verboden wapen door het feit dat ze van een geluiddemper voorzien is. Bij veroordeling uit

hoofde van verboden wapendracht dient de geluiddemper te worden verbeurdverklaard en vernietigd, terwijl de karabijn enkel verbeurdverklaard dient te worden bij wijze van bijkomende straf, daar ze gediend heeft of bestemd was tot het plegen van het misdrijf.

Hamlyck t./ O.M.

Beklaagd van : te Gooik, kanton Sint-Kwintens-Lennik, op 19 september 1971, terwijl de verjaring van de strafvordering wat betreft betichtingen A en B, regelmatig werd gestuit :

A. Met overtreding van artikelen 14, al. 1 en 3, van de wet van 28 februari 1882 en van artikel 2 van de wet van 30 juni 1967, al jagend aangetroffen te zijn geweest, zonder jachtverlof te kunnen overleggen.

B. Met overtreding van artikel 8 van de wet van 28 februari 1882, netten, strikken, stroppen, lokaas of andere tuigen geschikt om konijnen en het in artikel 10 van de wet van 28 februari 1882 vermeld wild te vangen, te vernielen, of om hetzij het vernielen van dat wild te vergemakkelijken gebruikt, vervoerd en onder zich gehouden te hebben, ter zake een geluiddemper.

C. Met overtreding van artikelen 3, 13, 17 en 20 van de wet van 3 januari 1933, gewijzigd door de wet van 4 mei 1936, een karabijn Long Rifle, 6 mm, jacht- of sportwapen, te hebben gedragen zonder een wettige reden te kunnen doen gelden.

Gezien het hoger beroep ingesteld door het Openbaar Ministerie op 18 februari 1972, tegen het vonnis uitgesproken door 1 rechter op 10 februari 1972, door de Rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Brussel die, rechtdoende in correctionele zaken, de betichtingen niet bewezen verklaart ;

(.....)

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar vorm en termijn ;

Overwegende dat de verjaring van de strafvorderlijkheid geldig werd gestuit, wat de telasteleggingen A en B betreft, door de dagvaarding dd. 8 december 1971, het hoger beroep van het Openbaar ministerie op 18 februari 1972 en de behandeling van de zaak ter zitting van het Hof op 8 mei 1972 ;

Overwegende dat het Hof dient na te gaan of de feiten van de telastelegging C in hoofde van beklagde geen inbreuk uitmaken op artikel 4 van de wet van 3 januari 1933 in stede van op artikel 3 vermeld in de oorspronkelijke kwalificatie ;

Overwegende dat beklagde ter openbare zitting van 8 mei 1972 op deze herkwalificering werd gewezen en desbetreffend zijn verdediging heeft voorgedragen ;

Overwegende dat Smets Urbain, beëdigd boventallig wachter van Waters en Bossen, officier van gerechtelijke politie, behoorlijk beëdigd tot de repressie van jacht-, visserij- en vogelvangstmisdrijven onder meer in het rechterlijk arrondissement Brussel, op 20 september 1971 de genaamde Bellemans Jan-Baptist, wonende te Gooik, Strijlandstraat 50, op heterdaad van vogelvangst betrapt heeft ; dat hij namelijk van buiten de woonst van deze laatste de netten in de tuin had zien hangen (stukken 14 en 19) ;

Overwegende dat Smets Urbain aldus, op rechtmatige wijze, langs de herberg en langs het woonhuis de tuin van Bellemans heeft betreden om er de nodige vaststellingen te verrichten ; dat hij dan ook gemachtigd en bevoegd was om in voorgeschreven tuin andere strafbare feiten vast te stellen ;

Overwegende dat verbalisant beklagde heeft aangehouden, lopend tussen de kerselaars met een karabijn, voorzien van een geluiddemper (stukken 7 en 14) ;

Overwegende dat beklagde deze vaststellingen niet betwist ; dat zij worden toegegeven in zijn verklaring dd.

20 september 1971 (stuk 3); dat de feiten van de telastelegging A niet bewezen zijn; dat de telastelegging B en de herkwalficeerde telastelegging C bewezen zijn geworden door het onderzoek vóór het Hof gedaan;

Overwegende dat deze feiten een kollektief misdrijf uitmaken zodat slechts één straf, de zwaarste, dient uitgesproken;

Overwegende dat de karabijn een verboden wapen is geworden door het feit dat zij van een geluiddemper voorzien werd (Rép. Prat., suppl. v^o chasse, nr. 266); dat dit laatste tuig alleen dient verbeurd verklaard en vernietigd, waar de karabijn enkel dient verbeurd verklaard als bijkomende straf, daar zij gediend heeft of bestemd was tot het plegen van het misdrijf (Beroep Brussel, 9-2-1971, J.T., 1 jan. 1972, blz. 11);

Overwegende dat er verzachtende omstandigheden aanwezig zijn in hoofde van beklagde, spruitende uit de afwezigheid van vroegere veroordelingen voor feiten van dezelfde aard.

.....

NOOT. — 1. In het gepubliceerd arrest wordt het probleem van de door veld- en boswachters verrichte huiszoeken behandeld. De eerste rechter had de beklagde vrijgesproken omdat hij de mening was toegedaan dat de huiszoeking zonder toestemming van de heer des huizes was verricht — wat uiteraard een feitenkwestie is — en, anderzijds, omdat hij oordeelde dat een boventallig wachter van waters en bossen ook bij betraping op heterdaad geen geldige huiszoeking zonder toestemming kan verrichten. Hij verwees hierbij uitdrukkelijk naar artikel 16 van het Wetboek van Strafvordering.

Het Hof van beroep hervormde het vonnis. Na te hebben vastgesteld dat de beklagde op heterdaad van vogelvangst werd betrapt, poneert het dat de wachter van waters en bossen « aldus, op regelmatige wijze, langs de herberg en langs het woonhuis de tuin van de beklagde heeft betreden. » Of er door beklagdes familielid al dan niet een geldige toestemming tot huiszoeking werd gegeven, speelde volgens het Hof in deze casuspositie geen rol.

2. Het arrest blijkt niet in overeenstemming te zijn met artikel 16, alinea 3, van het Wetboek van Strafvordering, dat het recht tot huiszoeking en inbeslagneming door veld- en boswachters regelt, noch met de artikelen 32, 49 en 50 van hetzelfde wetboek die de uitzonderlijke bevoegdheden van de procureur des Konings en zijn hulpofficieren in geval van ontdekking op heterdaad regelen.

3. Artikel 16, alinea 3, geeft aan veld- en boswachters een beperkt uitzonderlijk recht tot huiszoeking dat verbonden is aan welbepaalde voorwaarden, nl. zij moeten « in staat van volging » zijn, hetgeen impliceert dat het misdrijf pas gepleegd werd en dat het weggenomen voorwerp wordt opgespoord, en zij moeten zich doen vergezellen van de vrederechter, de burgemeester of de politiecommissaris (L. Viaene, « Huiszoeking en beslag in strafzaken », nr. 377 e.v., A.P.R.; J. Rommel, « Gerechtelijke politie », nr. 136, in « Administratief Lexicon »; J. Hoeffler, « Traité de l'instruction préparatoire », nr. 58, 59, en in het bijzonder de noten 8, blz. 64 en 5, blz. 66; Corr. Tongeren, 4 februari 1970, R.W. 1970-71, 372; Corr. Dendermonde, 25 maart 1971, R.W. 1970-71, 1665). Hierbij is nog op te merken dat er « volgingsrecht » kan bestaan zonder betraping op heterdaad (L. Viaene, o.c., nr. 379), terwijl deze laatstgenoemde omstandigheid aan de veld- en boswachters een recht van vating en voorgeleiding geeft (art. 16, al. 4 W.v.S.).

4. Bij ontdekking op heterdaad krijgen de procureur des Konings en de politieofficieren, die hulpofficier zijn van de procureur des Konings, het recht om daden van onderzoek te stellen en dus ook om huiszoeken te verrichten.

Veld- en boswachters zijn binnen de perken van hun bevoegdheid officieren van gerechtelijke politie, maar daarom geen hulpofficieren van de procureur des Konings (A. Braas, « Précis de procédure pénale » (éd. 1950), nr. 345 tot 347). Zij hebben bij ontdekking op heterdaad geen recht om zonder toestemming van de heer des huizes een huiszoeking te verrichten (J. Rommel, o.c., nr. 53 en 63; Corr. Dendermonde, 25 maart 1971, R.W. 1970-71, 1665).

Hieruit blijkt ook dat het « volgingsrecht » dat aan de veld- en boswachters — en dus ook aan de boventallige wachters van waters en bossen — wordt toegekend krachtens artikel 16, alinea 3, van het Wetboek van Strafvordering, een uitzonderlijke bevoegdheid is. Ze laat deze gezagdragers, die geen hulpofficieren van de procureur des Konings zijn, toe zelfs buiten het geval van betraping op heterdaad, huiszoeken te verrichten tegen de wil van de huisbewoner (L. Viaene, o.c., nr. 377 in fine). De aanwezigheid van de vrederechter, politiecommissaris of burgemeester, die de veld- of boswachter vergezelt maar die de eigenlijke huiszoeking niet verricht, dient echter als een conditio sine qua non te worden beschouwd voor de wettigheid van de huiszoeking.

Het « volgingsrecht » biedt aan de veld- en boswachters de mogelijkheid om een huiszoeking te verrichten daar waar de procureur des Konings of zijn hulpofficieren zelf deze maatregel niet mogen nemen.

5. In het onderhavige geval had de boventallige wachter van waters en bossen, ook bij betraping op heterdaad, zich moeten doen vergezellen van de vrederechter, politiecommissaris of burgemeester om op geldige wijze te kunnen binnendringen bij de beklagde.

Vermits dit niet gebeurde, diende het Hof van beroep zich uit te spreken over de geldigheid van de verleende toestemming. In bevestigend geval zou de huiszoeking nog wettig geweest zijn, al handelde de boswachter zonder bijstand (zie onze noot onder Corr. Tongeren, 4 februari 1970, R.W. 1970-71, 376; A. Braas, « Législation de la chasse en Belgique » (1954), blz. 146, voetnoot 8).

M. Peytier.

HOF VAN BEROEP TE GENT

9e Kamer. — 24 maart 1972.

Voorzitter : M. Beeckman.

Raadsheren : M.M. Soetaert en Lamiroy.

Advocaten : Mrs. De Vliegheer en De Beukelaer.

Onderhoudspensioen na echtscheiding. — Beslag op bediendpensioen. — Geldig tot beloop van een derde.

Uitkering tot onderhoud na echtscheiding (art. 301 B.W.). Tenuitvoerlegging door beslag op een bediendpensioen. Geldig tot beloop van een derde ofschoon artikel 3 bis van de wet van 18 augustus 1887, artikel 301 B.W. niet uitdrukkelijk vermeldt onder de uitzonderlijke gevallen waarin beslag op bediendpensioenen toegelaten is.

Van Nieuwenhuyze t./ De Moer.

Overwegende dat appellante tijdig en op regelmatige wijze in hoger beroep is gekomen van een vonnis uitgesproken door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, vierde kamer, op 23 november 1970;

Overwegende dat appellante, bij exploit dd. 16-7-1970, beslag onder derden deed leggen bij de Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen, dit wegens de door geïntimeerde verschuldigde maandelijkse uitkeringen van

2.000 frank, waartoe hij werd veroordeeld op grond van art. 301 B.W. door een vonnis uitgesproken door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 13 november 1954 en bevestigd door het arrest van het Hof van beroep te Gent dd. 14 juli 1955;

Overwegende dat de eerste rechter de eis tot validatie van dit beslag onder derden niet toegewezen achtte, daar het gelegd werd op het aan geïntimeerde toekomende bediendenpensioen; dat art. 3bis van de wet van 18-8-1887 (art. 30, c., wet 7-8-1922) immers bepaalt dat zodanig pensioen niet vatbaar is voor beslag behalve voor 1/5 ten voordele van de schatkist en voor 1/3 wegens veroordelingen gegrond op art. 203, 205 en 214 (thans 218) B.W.;

Overwegende dat het Gerechtelijk Wetboek noch de wet van 10-10-1967 deze wettelijke bepaling heeft opgeheven; dat art. 1408 Ger. Wetb. zelfs uitdrukkelijk een aanvullend karakter verleent aan de opsomming van de reeks goederen die niet voor beslag vatbaar zijn « behalve voor zaken niet vatbaar voor beslag verklaard door bijzondere wetten mag ook geen beslag worden gedaan op... »;

Overwegende dat uit artikel 3bis van de wet van 18-8-1887 anderzijds volgt dat niet-vatbaarheid voor beslag van de bedoelde pensioenen de regel is, zodat de schuldvorderingen waarvoor wel beslag kan worden gelegd als uitzonderingen beperkend moeten worden begrepen; dat zulks echter niet verhindert dat de bedoelde wetsbepaling moet worden geïnterpreteerd naar de bedoeling van de wetgever en niet noodzakelijk in de letterlijke betekenis;

Overwegende dat het opsommen van de artikelen 203, 205 en 214 (thans 218) B.W. aldus niet uitsluit dat ook een overeenkomstig artikel 268 (oud) B.W. bepaalde voorlopige uitkering kan leiden tot beslag op een pensioen (verg. Piérard, *Divorce et Séparation de Corps*, 1927, I, nr. 416, blz. 757-759); dat voorts uit de vergelijking van de opgesomde artikelen van het Burgerlijk Wetboek die enig recht op onderhoudsuitkering verlenen, moet worden afgeleid dat de wetgever beoogd heeft alleen aan echtgenoten en wettige bloedverwanten in de rechte linie bevoegdheid te geven om op die pensioenen beslag te leggen;

Overwegende dat partijen ter zake weliswaar geen echtgenoten meer zijn; dat nochtans de uitkering krachtens artikel 301 B.W. in de plaats komt van die uit artikel 203 B.W., als schadevergoeding voor het verloren recht op alimentatie; dat zodanige uitkering dan ook niet als een eenvoudige vergoeding kan beschouwd worden, maar ook een alimentair karakter heeft (Cass. 22-6-1967, R.W. 1967-68, kol. 243); dat dit alimentair karakter door de wetgever nog is onderstreept door de strafbepaling van artikel 391bis Strafwetboek, die niet-betaling van de litigieuze uitkeringen als verlaten van familie betuigt;

Overwegende dat deze stelling reeds vroeger is ingenomen door rechtspraak (Rb. Brussel, 3-3-1896, Journ. de proc. 1898, blz. 154) en rechtsleer (Piérard, *Le Divorce*, II, nr. 768, en I, nr. 416, blz. 758; Pasquier, Nov., Dr. Civ., II, nr. 1477) alsook in de recente Franse rechtsleer en rechtspraak (Enc. Dalloz, Dr. civ., V°, *Divorce*, nr. 1576; id. *Mise à jour* 1971, nr. 1547; Cass. Civ. fr., 17-1-1953, D. 1953, 245, wat de nadruk op het alimentair karakter betreft, en Aix-en-Provence, 28-5-1963, D. 1963, 655, wat de vatbaarheid voor beslag betreft);

Op deze gronden,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond;

Vernietigt het bestreden vonnis en opnieuw wijzende:

Verklaart geldig en van waarde het beslag onder derden gelegd ten verzoeken van appellante in handen van de Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen, bij exploit van gerechtsdeurwaarder Walter Claes te Vorst-Brussel dd.

16 juli 1970; zegt derhalve voor recht dat de sommen welke genoemde derde beslagene zal erkennen schuldig te zijn aan geïntimeerde, of bij vonnis aan deze zal verklaard worden schuldig te zijn, door haar zullen betaald worden rechtsstreeks in handen van appellante, tot beloop van haar schuldvordering in hoofdsom, rente en kosten, doch slechts voor het derde deel, vatbaar voor beslag;

Veroordeelt geïntimeerde in de kosten van beide instanties en van het derdenbeslag.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE BRUSSEL

20e Kamer. — 24 november 1972.

Voorzitter : M. Verkaeren.

Rechters : M. Wauters en Mevr. Viérin.

Openbaar ministerie : H. Dujardin.

Advocaten : Mrs. G. Wybouw, J. Mallinger en G. Vanhulle.

Vernieling. — Overschijden van borden boven loketten in een gemeentehuis. — Ten deze geen politiek misdrijf. — geen toepassing van art. 526 of 559, 1° S.W. mogelijk. — Misdrijf vallende onder art. 521, 1° S.W.

De verdachte heeft borden boven de loketten in een gemeentehuis met zwarte verf bespoten.

Daar blijkt dat hij door zijn handelwijze enkel en alleen het niet-naleven van de taalwetgeving door de gemeente heeft willen aan de kaak stellen, maakt deze handelwijze geen politiek misdrijf uit.

Het feit valt niet onder de toepassing van art. 526 S.W., aangezien een bord boven een loket bezwaarlijk voor een kunstwerk kan doorgaan. Ook art. 559, 1° S.W. (opzettelijk beschadigen of vernielen van andermans roerende eigendommen) kan geen toepassing vinden : in een technologische maatschappij is het niet langer houdbaar, door incorporatie onroerend geworden goederen met roerende goederen te vereenzelvigen. Op grond van het voorgaande moet de aard van het feit tot misdaad verzwaaard worden, aangezien het misdrijf, indien het bewezen is, volgens art. 521 S.W. (vernieling van gebouwen) met opsluiting gestraft wordt.

Gemeente Schaarbeek t. / Grammens.

Nota van het Openbaar Ministerie

1. De beklaagde wordt vervolgd uit hoofde van vernieling of althans beschadiging door middel van bespuiting met een verflaag van de naambordjes boven een loket van het gemeentehuis te Schaarbeek. Deze uithangbordjes, die een afzonderlijk hokje voor de Nederlandstalige inwoners aanduiden, worden hierbij blijkbaar beschouwd als « monumenten, standbeelden of andere voorwerpen die tot algemeen nut of tot openbare versiering bestemd zijn en door de bevoegde overheid of met haar machtiging werden opgericht », waarvan het vernielen, neerhalen, verminken of beschadigen onder de toepassing van alinea 2 van artikel 526 van het strafwetboek valt. Deze wettekst beschermt aldus straatnaamborden, verkeerslichten, telefooncellen, lantaarnpalen, reverbères, brandschellen, grasperken, klokken, praalpalen, vlaggen, bol en kruis en zelfs het haantje van de kerktoeren.

2. Ik laat in het midden of deze gemeente voor de « bevoegde overheid » kan doorgaan bij het aanbrengen van de onderhavige — door de beklaagde als discriminatoire bestempelde — hangborden, vermits deze kwestie nauw samenhangt met de wettelijkheid van hun oprichting. Zo het onderbrengen van de inwoners van een gemeente in aparte hokjes indruist tegen de Belgische wet of tegen het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de

mens, dan kan een gemeente inderdaad bezwaarlijk voor de « bevoegde overheid » worden gehouden, gesteld dat geen gezagdrager — en ook de gemeente Schaarbeek niet — « bevoegd » is om onwettelijk te handelen. Het door de beklaagde naar voren gebrachte probleem stelt zich echter niet omdat m.i. er ernstige twijfel rijst omtrent de juridische verantwoording voor de assimilatie van bovenvermelde naambordjes met monumenten en soortgelijke nuts- of siervoorwerpen als bedoeld in artikel 526 van het strafwetboek.

3. Zoals ik reeds eerder in een nota mocht uiteenzetten, wordt in artikel 526 van het strafwetboek een duidelijk onderscheid gemaakt inzake beschermde goederen naargelang hun ligging hetzij in kerken, tempels of andere openbare gebouwen, hetzij langs de straten of in openbare parken of pleinen (*Nota betreffende de vernieling van een celdeur*, vóór corr. Brussel, 19 januari 1970, bevestigd door het Hof van Beroep te Brussel bij arrest d.d. 16 juni 1970, R.W. 1970-71, 712).

Bevinden de door de wet beveiligde goederen zich in een openbaar gebouw — zoals ten deze in een gemeentehuis — dan is de slotalinea van artikel 526 van het strafwetboek van toepassing en dan worden slechts « monumenten, standbeelden, schilderijen en kunstvoorwerpen » beschermd. Nu kunnen de met verf bespoten naambordjes toch moeilijk doorgaan voor schilderijen, hoe kunstig de geschonden panelen ook in de verf werden gezet, of voor kunstgewrochten of historische gedenktekens, ongeacht de goede smaak of de politieke hartstocht waarvan ze ook mogen getuigen.

4. De voorwerpen die, onder de hoede van het publiek, in openbare parken of pleinen of langs de straten werden geplaatst, zijn tegen vandalisme beveiligd door alinea 2 van hetzelfde artikel 526 van het strafwetboek (J. Nypels en J. Servais, *Le code pénal belge interprété*, art. 526, n° 7). Wij hebben hierboven een reeks beschermde goederen vermeld, maar deze opsomming is niet beperkend: « les termes de l'article 526 du C.P. étant généraux et absolus, ils comprennent indistinctement tous les objets destinés à l'utilité ou à la décoration publique » (Cass., 15 april 1929, *Pas.*, 1929, I, 158; *Contra*: corr. Dendermonde, 2 augustus 1875 *Pas.*, 1876, III 60).

Het gamma der beschermde goederen werd hier uitgebreid omdat het gevaar voor beschadiging er ook merklijk groter is: de bewaking is er moeilijker te verzekeren dan binnenin gebouwen, waar de toegang na kantoortijd wordt verboden of die 's nachts zijn afgegrendeld. Vermits het hier openbare plaatsen betreft, kan het publiek er vrij en ongehinderd komen en zijn nuts- of siervoorwerpen ook meer blootgesteld aan de vernielzucht van eventuele amokmakers of vandalen.

5. Het is dus verkeerd alle domaniale bezittingen te beschouwen als voorwerpen die een bijzondere bescherming genieten. De paneel-radiatoren of convectoren in een belastingkantoor; een bureau-ministre, een boekenmolen of een jaloeziekastje in een ministerie; de kapstok of het asbakje van de wachtkamer, de closetpot, de bril of het urinoir van de sanitaire installatie in een rijksgebouw, geen van deze voorwerpen — voor zover ze geen kunsthistorische waarde hebben — valt onder de toepassing van artikel 526 van het strafwetboek. Ook de boven een loket in een gemeentehuis aangebrachte naambordjes behoren niet tot de door dit wetsartikel beveiligde goederen, maar het zijn gewone roerende voorwerpen, waarvan de vernieling of beschadiging door artikel 559, 1° van het strafwetboek wordt bestraft. Het feit dat deze bezittingen aan het Rijk, de provincie of de gemeente toebehoren, wijzigt geenszins het strafrechtelijk karakter van deze overtreding.

6. Het probleem spitst zich nu toe op de aard van de vernielde of beschadigde voorwerpen. Kunnen de boven

een loket aangebrachte naambordjes beschouwd worden als roerende goederen of zijn ze door incorporatie onroerend geworden? Uit de parlementaire voorbereiding en uit de rechtsleer blijkt dat het begrip « roerende eigendom » vervat in artikel 559, 1° van het strafwetboek, niet overeenstemt met de betekenis die daaraan wordt gehecht in civilibus. Al wat niet onroerend is van nature en slechts door een juridische fictie daarmee is gelijkgesteld wordt in het strafrecht als roerend goed bestempeld (J. Nypels en J. Servais, *Le code pénal belge interprété*, art. 559, 1°, n° 5; L. Crahay, *Traité des contraventions*, n° 482; P.E. Trousse *L'interprétation des lois pénales*, blz. 425 in R.D.P., 1952-53).

7. Artikel 559, 1° maakt deel uit van titel X van boek 2 van het strafwetboek en zoals heel dit laatste deel van ons strafrecht werd het zeer oppervlakkig en zelfs stiefmoederlijk behandeld bij de herziening van ons wetboek in 1867. Het is een van de meest verouderde, aftandse artikelen (Tahon, *Réflexions sur la répression des destructions, dégradations et dommages*, blz. 577 in J.T., 1955), en meer bepaald het onderscheid — naar negentiende eeuwse opvatting — tussen roerende en onroerende eigendommen is volstrekt zinledig geworden. De tekst werd bijna letterlijk overgenomen uit het Napoleontisch strafwetboek van 1810.

8. Het Franse artikel 479 bestrafte alle vernielingen die door artikel 437 niet gevisieerd waren, zodat we dus naar artikel 437 verwijzen om vooraf na te gaan wat als onroerende eigendom werd beschouwd. Uit het commentaar van baron J.G. Locré (*La Législation civile, commerciale et criminelle de la France*, éd. belge XXXI, blz. 95 en 126) weten we dat de Franse wetgever het begrip « onroerend goed » strikt wou beperken, bovendien werd artikel 437 slechts toegepast om erge feiten van verwoesting of destructie te bestraffen: « La qualification donnée au fait et la sévérité de la peine indiquent d'ailleurs assez que la loi n'a voulu atteindre que la démolition totale ou partielle des constructions, la ruine des édifices » (A. Chauveau en F. Hélie, *Théorie du code pénal*, 2° éd. belge, n° 3878; Dalloz, *Répertoire*, tw. *Dommage-Destruction*, n° 166; J. Carnot, *Commentaire sur le code pénal*, art. 437, n° 3; R. Garraud, *Traité théorique et pratique du droit pénal français*, 3e éd. VI, n° 2666). Elke vorm van vandalisme die niet onder de toepassing van artikel 437 viel, werd door artikel 479, dat overeenstemt met ons huidige artikel 559, 1° van het strafwetboek beteugeld.

9. Dat ook de Belgische rechtspraak deze richting is uitgegaan blijkt uit de toepassing van artikel 545 van het strafwetboek, waar de braak van afsluitingen, die toch ook onroerend werden door bestemming of incorporatie, nooit voor een vernieling van onroerend goed doorging (Luik, 3 september 1869, *Pas.* 1870, II 381; J. Nypels en J. Servais, *Le code pénal belge interprété*, art. 545, n° 6; Brussel 16 juni 1970, R.W. 1970-71, 714), zelfs al werd daarbij in de muur van een gevangenis een opening geboord die ruim genoeg was om een gevangene te laten ontvluchten.

Het blijkt tenslotte ook uit een belangrijk arrest van het Hof van Cassatie, waar op strijdige conclusies van advocaat-generaal Cloquette, werd geoordeeld « qu'il résulte de l'énumération des objets mentionnés en l'article 437 du code pénal (wat overeenkomt met ons huidige artikel 521) et des observations faites par la commission du corps législatif sur cet article en projet, que cette disposition n'a eu en vue que de protéger les constructions réellement immobilières; que la substitution des mots *ou autres constructions* à ceux *ou autres choses immobilières*, que renfermait le projet, ne tendait pas à rendre applicable l'article 437 à la destruction de toute construction quelconque, mais seulement à la destruction de choses purement immobilières et de même nature que celles énumérées dans

ledit article 437 ; qu'enfin cette substitution a eu pour objet d'écarter les doutes et les difficultés que la généralité des expressions autres *choses immobilières*, aurait pu faire naître sur le point de savoir si l'article 437 devait recevoir son application au cas de destruction de choses mobilières, par destination ou en vertu d'autres fictions de la loi civile, lesquelles ne reçoivent pas d'application en matière pénale (Cass., 24 januari 1859, *Pas.*, 1859, I, 82 ; 3 maart 1826, *Pas.* 1896, I 197)

10. Ik ben de mening toegedaan dat de Belgische wetgever het begrip « roerende eigendom » in strafzaken zeer ruim heeft opgevat. Waar het vernielde of beschadigde voorwerp enigszins als « roerend » kan worden gestempeld, dient het ten laste gelegde feit te worden gekwalificeerd aan de hand van artikel 559, 1° van het strafwetboek (Cass. 3 maart 1856, *Pas.*, 1856, I, 157 ; J. Constant, *Manuel de droit pénal*, II, n° 1654).

De bespuiting van de bordjes met een verflaag bracht ongetwijfeld een beschadiging en een waardeverlies van de objecten mee (Luik, 6 december 1971, J.T. 1972, 504) en nu de beklaagde erkend heeft dat hij de feiten opzettelijk heeft gepleegd, zijn alle bestanddelen van het misdrijf hier verenigd (Cass., 18 januari 1926, *Pas.*, 1926, I, 183).

Het is mij niet ontgaan dat sommige auteurs de feiten veeleer op grond van artikel 560, 1° van het strafwetboek zouden beteugelen (A. Samyn, *Moeten de straatnaamborden beschouwd worden als voorwerpen van openbaar nut*, 1757-1776 in R.W., 1937-38), maar een dergelijke omschrijving veronderstelt de vereenzelviging van deze bordjes met aanplakbiljetten of affiches, hetgeen geenszins strookt met de bedoeling van de wetgever en ook generlei steun vindt in de rechtspraak. (M. Rigaux en P. Trousse, *Les codes de police*, I, 292). Het gaat hier immers om bordjes die een opschrift of een aanwijzing bevatten die eventueel door een ideogram of een pictogram kunnen worden vervangen, maar niet om voorschriften, beslissingen of bekendmakingen van de overheid, noch om particuliere aankondigingen (F. Wastiels, *Aankondiging (aanplakking en reclame)*, blz. 7 ; *Pandectes belges*, Tw. *Affiche*, n° 1, 2 en 164).

In het onderhavige geval meen ik dan ook dat de bespuiting van boven het loket in een gemeentehuis aangebrachte opschriften op grond van artikel 559, 1° van het strafwetboek moet worden bestraft.

De Procureur des Konings
A. Vandeplass

Vonnis

Overwegende dat beklaagde wordt vervolgd uit hoofde van beschadiging door middel van bespuiting met zwarte verf van naamborden, genummerd van 11 tot 16, boven de loketten in het gemeentehuis van Schaarbeek ;

Overwegende dat deze telastlegging bij de Rechtbank aanhangig werd gemaakt door de rechtstreekse vordering van het Openbaar Ministerie ;

Overwegende dat beklaagde in zijn besluiten uiteenzet dat de Rechtbank zich dient onbevoegd te verklaren enerzijds op grond van de innerlijke motivering van deze zaak die wijst op een politiek misdrijf waarvan de materiële elementen een verschoonbare daad zijn en anderzijds dat de telastgelegde feiten die eigenlijk het bespuiten van onroerende goederen door bestemming zijn, onder toepassing vallen van artikel 521 van het Strafwetboek ;

Overwegende dat deze opgeworpen problemen de Rechtbank verplichten de elementen van de feiten die bij haar aanhangig werden gemaakt te onderzoeken teneinde er de juiste kwalifikatie aan te geven, zonder nochtans gebonden te zijn door deze van de rechtstreekse dagvaarding van het Openbaar Ministerie (cfr. Cass. 7.2.1944, *Pas.* 1944, 1, blz. 182 met noot van eerste Advocaat-Generaal Cornil) ;

Overwegende daarenboven dat de rechter onmiddellijk over de opgeworpen excepties van onbevoegdheid dient uitspraak te doen, vooraleer over de grond van de zaak te oordelen en zelfs voor eender welke andere exceptie ; (cfr. Braas, *Précis de procédure pénale*, deel II, nr. 602, blz. 522 — Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, deel II, blz. 291 nr. 18 — Garraud, *Traité d'instruction criminelle et de procédure pénale*, Sirey 1926, deel IV blz 639 nr. 1560 - Cass. 20 april 1925, *Pas.* 1 blz. 204) ;

Overwegende nochtans dat op dit rechtsbeginsel een uitzondering toegelaten wordt wanneer het onderzoek noemens de onbevoegdheid verknocht is met het onderzoek over de grond van de zaak (cfr. Braas, op. cit. deel II, blz. 523, nr. 602 - Schuind Op. cit. deel II blz. 291, nr 18 - Cass. 20.XI.1933, R.D.P. 1933, blz 1080) ;

dat dit in casu het geval is voor de exceptie gebaseerd op het politiek misdrijf ;

Overwegende dat het politiek « misdrijf » hoofdzakelijk het misdrijf is dat zowel wegens het opzet van de dader als door zijn uitwerking rechtstreeks een aanslag uitmaakt op de politieke instellingen (cfr. Cass. 21.11.1927, *Pas.* 1928, 20 C.J. Vanhoudt en W. Calewaert *Belgisch Strafrecht*, deel II, nr. 569 - Marchal en Jaspar, *Droit criminel* I, nr. 290 en geciteerde rechtspraak) ; dat de door beklaagde gepleegde feiten gebeurlijk onder de zogenaamde gemengde politieke misdrijven kunnen vallen voor zover hij de bedoeling had het bestaan of de organisatie van de staat met zijn gevestigde politieke orde in gevaar te brengen (cfr. Vanhoudt en Calewaert, Op cit. 577) ;

Overwegende dat het overduidelijk blijkt uit het vooronderzoek en het onderzoek ter zitting dat beklaagde door zijn handelwijze enkel en alleen, het niet naleven van de taalwetgeving door de gemeente Schaarbeek wilde aan de kaak stellen ;

Overwegende derhalve dat het beschadigen van de borden die boven de loketten hangen, of zelfs het verwijderen met geweld ervan, geen politiek misdrijf kan uitmaken (cfr. Cass. 21.XI, 1972, *Pas.* 1928, blz 20 - Corr. Liège 24.6.1927, J.T. blz 352) ;

Overwegende daartegenover dat de Rechtbank klaarblijkelijk bevoegd is om van de feiten van de betichting in beginsel kennis te nemen daar zij gebaseerd zijn op artikel 526 van het Strafwetboek dat bestraft hij die monumenten, standbeelden, schilderijen of welke kunstvoorwerpen ook, die in kerken, tempels of andere openbare gebouwen geplaatst zijn, vernielt, neerhaalt, verminkt of beschadigt, en door de wet als wanbedrijven worden omschreven ;

Overwegende echter dat een bord boven een loket in een openbaar gebouw bezwaarlijk kan doorgaan als een kunstvoorwerp (cfr. Corr. Rechtbank Brussel 19.1.70 met advies van het Openbaar Ministerie R.W. 1970, kol. 712 bevestigd door arrest van het Hof van Beroep Brussel 16 juni 1970) ; dat derhalve de feiten niet onder de toepassing vallen van artikel 526 van het Strafwetboek zoals het in de rechtstreekse dagvaarding vermeld werd ;

Overwegende dat ter zitting de Rechtbank kennis gaf aan beklaagde van de wijziging van de telastlegging, gesteund op artikel 559, 1° van het Strafwetboek en dat beklaagde zich over deze gediskwalificeerde telastlegging heeft kunnen verdedigen om op de datum en plaats zoals aangehaald in de dagvaarding, andermans roerende eigendommen opzettelijk beschadigd of vernield hebben ;

Overwegende dat het blijkt uit het onderzoek en de foto's in bijlage van het dossier dat de boven de loketten aangebrachte naamborden met een stegive ketting in het plafond zijn bevestigd ;

Overwegende dat artikel 559 voorkomt onder titel V van het strafwetboek dat over de overtredingen handelt en gebaseerd is enerzijds op een brede opvatting van het roerend goed en anderzijds op de vaststelling dat al wat onroerend is, zeer eng dient geïnterpreteerd ;

dat deze verouderde opvatting nog steeds geschraagd is op de tekst van het Napoleontisch Strafwetboek van 1810 en sindsdien geen enkele verandering heeft ondergaan (cfr. Tahon, *Reflexions sur la repression des destructions, dégradations et dommages* J.T. 1955, blz. 577) ;

Overwegende dat de Belgische rechtspraak het begrip onroerend goed door inlijving in het Strafrecht meestal vervatte onder roerende eigendommen, ofschoon ook hier een kentering merkbaar is. (cfr. Corr. Rechtbank Brussel dd. 24.12.1970 inzake Defraigne Pierre, onuitgegeven, vonnis dat de beschadiging van een vloerbekleding, voorzien door artikel 559, 10 diskwalificeerde onder artikel 521 van het Strafwetboek) ;

Overwegende dat, bij de wetsuitlegging zo van civielrechtelijke als van strafrechtelijke aard, de interpretatie op wetenschappelijke objectieve wijze dient gedaan zowel in voordelige als in nadelige zin voor de verdachte ; (cfr. R. Legros- *Considérations sur les lacunes et l'interprétation en droit pénal*, R.D.P. 1966-1967, blz. 33) ;

dat dientengevolge het niet langer meer houdbaar is in een technologische maatschappij onroerende goederen bij inlijving te vereenzelvigen met roerende goederen ;

dat dan ook de naamborden boven de loketten door hun wijze van ophanging onbetwistbaar door incorporatie onroerend zijn geworden en het beschadigen ervan onder de toepassing van artikel 521, 1° van het Strafwetboek valt, dat de dader bestraft die door welk middel ook, de gebouwen, bruggen, dijken, straatwegen, spoorwegen, sluizen, magazijnen, werkplaatsen, loodsen, schepen, vaartuigen, vliegtuigen of andere kunstwerken of bouwwerken die aan een ander toebehoren, geheel of ten dele vernielt ;

Overwegende dat op grond van deze beschouwingen, de aard van de oorspronkelijk als wanbedrijf omschreven feiten tot misdaad verzwaard wordt vermits volgens de bewoordingen van artikel 521 van het Strafwetboek, zo het misdrijf bewezen werd, het gestraft wordt met opsluiting ;

Overwegende dat om die redenen, de Rechtbank zich onbevoegd dient te verklaren (cfr. Hof van Beroep Gent, 17.10.1962, R.W. 1963-64, kol. 405) ;

Overwegende dat artikel 193 van het Wetboek van Strafvordering in dit geval bepaalt dat de correctionele rechtbank beklaagde naar de bevoegde onderzoeksrechter verwijst ;

Overwegende dat deze laatste beschikking van artikel 193 nooit door de rechtspraak en rechtsleer werd beschouwd als voorgeschreven op straffe van nietigheid (cfr. R.D.P. 1947-1948, blz. 569 - *Chronique des Parquets* - Corr. Brussel 22.5.1934, R.D.P. 1934, blz. 1064 en noot van van den Branden de Reeth - Garaud op. cit. deel IV blz. 639 nr. 1560) ;

Overwegende dientengevolge dat het de Rechtbank vrijstaat onderhavige procedure al dan niet toe te passen ;

Overwegende dat de Rechtbank insgelijks onbevoegd is uitspraak te doen over de eis van de burgerlijke partij « De Gemeente Schaarbeek »

Om deze beweegredenen,

De Rechtbank (...)

Verklaart zich onbevoegd om uitspraak te doen over de publieke vordering ;

En rechtsprekend over de eis van de civielrechtelijke partij ;

De Rechtbank,

Verklaart zich onbevoegd om uitspraak te doen over de eis van de civielrechtelijke partij ; laat de door haar gedane kosten ten hare laste ;

Gelast het openbaar ministerie, wat zijn ambt betreft, met de tenuitvoerlegging van dit vonnis.

NOOT. — Door het O.M. werd hoger beroep ingesteld.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 15 juni 1972.

Voorzitter : M. C. van Camp.

Rechters : M.M. J. Massa en A. van Coppenolle.

Openbaar ministerie : M. Ch. Lens.

Advocaat : Mr. C. Jacquemain.

Minderjarige, voogdij en ontvoogding. — Openbare verkoping van een onroerend goed. — In casu nadelig voor minderjarigen. — Voordelig aanbod voor verkoop uit de hand.

Bij een vroeger door de rechtbank bevolen openbare verkoping van een onroerend goed, dat ten dele aan minderjarigen toebehoorde, werd het goed ingehouden omdat slechts een bod van 800.000 fr. werd bekomen. Naderhand werd, buiten de openbare verkoping, een bod van 1.200.000 fr. gedaan, dat zeer billijk en zelfs voordelig blijkt te zijn.

Al wordt in art. 1186 Ger. W. de openbare verkoping voorgeschreven, moet de rechtbank er toch zorgvuldig voor waken dat niets nadeligs voor de minderjarigen geschiedt. Daar het formeel naleven van de voorschriften ten deze de minderjarigen een aanzienlijk nadeel zou toebrengen, mag er, omwille van hun meerder belang, van afgeweken worden ; de rechtbank homologeert de beslissing van de familierraad die de voogdes machtigt om samen met de meerderjarige medegerechtigden in te stemmen met de verkoop uit de hand voor de prijs van 1.200.000 fr.

Bargel t. / ...

Gezien het hieraangehechte uittreksel van de beraadslaging van de familierraad, gehouden ten verzoeken van verzoekster voor de vrederechter van het kanton Deurne in datum van 18 april 1972 ;

Gezien het geschreven advies van de heer Ch. Lens, eerste substituut Prokureur des Konings ;

Gelet op de artikels 2, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 ;

Overwegende dat verzoekster om homologatie verzoekt van de beslissingen van de familierraad voornoemd, waarbij verzoekster gemachtigd werd om voor en namens haar voornoemde minderjarige kinderen, samen met hun meerderjarige medegerechtigden in te stemmen met de verkoop uit de hand, mits de prijs van 1.200.000 fr., van het eigendom te Wijnegem, Muggelsei 49, en tevens aanstelling vraagt van een notaris door wiens tussenkomst deze verkoop uit de hand zal geschieden ;

Overwegende dat de wetgever steeds van oordeel is geweest dat de openbare verkoop van een onroerend goed, mits vervulling van de wettelijke voorwaarden, de meeste waarborgen bood tot vrijwaring van de belangen van de minderjarige ; dat in die gedachtengang het Gerrechtelijk Wetboek in art. 1186 en volgende de openbare verkoping voorschrijft in tegenwoordigheid van de wettelijke vertegenwoordigers en ten overstaan van de vrederechter, mits machtiging van de familierraad en homologatie door de rechtbank ;

Overwegende evenwel dat de rechtsleer en rechtspraak steeds als beginsel en verplichting voor de vrederechter en de rechtbank hebben aanvaard er zorgvuldig over te waken, wanneer ze de verkoop toestaan, dat niets nadeligs voor de minderjarige zou geschieden (De Page, t. II, nr. 198) ;

Overwegende dat in uitzonderlijke gevallen dit hoger beginsel voor de rechtbank als dwingend zou kunnen geacht worden dan het formele tekstvoorschrift ;

Overwegende dat in zake de openbare verkoping bevolen werd door vonnis dezer rechtbank en kamer van 17 juni 1971; dat het eigendom op de laatste zitdag werd ingehouden omdat slechts een bod werd bekomen van 800.000 fr.; dat de familieraad gehouden onder het voorzitterschap van de vrederechter van het kanton Deurne d.d. 18 april 1972 notaris Istas eenparig gelastte om na te gaan of het aanbod van een kandidaat-koper in der minne van 1.200.000 fr. een billijke prijs uitmaakte; dat notaris Istas in zijn verslag van 17 mei 1972 van oordeel is dat dit aanbod zeer billijk is en zelfs als voordelig dient beschouwd te worden;

Overwegende derhalve dat ten genoegte van recht is gebleken dat het formeel naleven van de voorschriften een belangrijk nadeel aan de minderjarigen zou toebrengen, zodat de rechtbank van oordeel is dat in huidig geval, omwille van het meerder belang van de minderjarigen, ervan mag afgeweken worden;

Om die redenen,

De Rechtbank,

Homologeert de beslissingen in verband met de verkoop uit de hand van

« het huis, Muggelei 49, te Wijnegem, ten kadaster bekend wijk A, nrs. 88/y en 88/2, groot 5 a. 46 ca. »

van de familieraad gehouden ten verzoeken van verzoekster in haar voormelde hoedanigheid, voor de vrederechter van het kanton Deurne in datum van 18 april 1972.

Wijst Meester Marc De Cleene, notaris te Antwerpen, aan door wiens ambtelijke tussenkomst de verkoop uit ter hand zal geschieden.

NOOT. — Verg. m.b.t. de minnelijke verdeling (artt. 1205 v. Ger. W.) vrederechter Brasschaat, 24 maart 1972, met studie van J. De Vroe, Tijdschrift voor notarissen, 1972, 177 v.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

22 februari 1972.

Rechters: MM. A. Schiepers, L. Raymaekers en M. Colla.
Advocaten: Mrs. A. Bijnens, D. Ruiters en G. Hoegars.

Navo-statusverdrag. — Art. VIII 5. — Wet van 3 juli 1967 inzake arbeidsongevallen openbare sector. — Toepasse-lijkheid art. 14 § 1 al. 2.

Wanneer een ambtenaar wegens een schadelijk feit, krachtens de wet van 3 juli 1967 inzake arbeidsongevallen in de openbare sector, werd vergoed, behoudt hij het recht om overeenkomstig de gemeenrechtelijke regelen van hem die aansprakelijk is voor het ongeval, herstel van de toegebrachte schade te eisen voor het verschil tussen de vergoedingen in gemeen recht en deze ontvangen wegens arbeidsongeval.

Ingevolge art. 14 § 1 al. 2 der wet van 3 juli 1967 zou zijn vordering niet ontvankelijk zijn wanneer de aansprakelijke voor de schade zou behoren tot de sub. art. 1 van deze wet opgesomde personeelsleden.

Een militair met NAVO-statuuut behoort niet tot deze personeelsleden.

T. t. / Belgische Staat (Ministerie van Landsverdediging).

Gezien de stukken van het geding en meer bepaald de inleidende dagvaarding van gerechtsdeurwaarder J.B. te Brussel dd. 1 december 1970, strekkende tot de veroorde-

ling van verweerder tot een provisioneel bedrag van 150.000 frank als schadevergoeding wegens een ongeval aan aanlegger overkomen op 21 januari 1966, en de aanstelling van een geneesheer-deskundige om de gevolgen van de letsels van aanlegger te bepalen;

Overwegende dat er geen middel van niet-ontvankelijkheid wordt opgeworpen of ambtshalve dient onderzocht;

Overwegende dat partijen akkoord gaan over volgende feitelijke omstandigheden betreffende het ongeval aan aanlegger overkomen:

« Op 2 januari 1966 was aanlegger werkzaam als bediende van het kadaster op zijn bureel, Kanaallaan te Bree; wanneer door de eerste aanrijding zijn fiets die vóór het bureel stond werd beschadigd, ging aanlegger naar buiten om zijn fiets weg te nemen; op dat ogenblik slipte de auto bestuurd door de beroepsmilitair C.J., verblijvende te Grobendonk bij het regiment Royal Engeners, tegen de eerste auto aan; hierdoor werd aanlegger gekneld tussen deze auto en de muur, en werd ernstig gekwetst aan het linkerbeen »;

Overwegende dat aanlegger de Nato-militair C.J. verantwoordelijk stelt voor het ongeval op grond van art. 27 van de Wegcode en de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat de Belgische Staat als verantwoordelijk voor C.J. werd gedagvaard; dat deze verantwoordelijkheid steunt op grond van artikel VIII van het Nato-Statusverdrag van 19 juni 1951, verschenen in het Belgisch Staatsblad dd. 15 maart 1953, en van de hieropvolgende aanvullende Overeenkomst dd. 3 augustus 1959, verschenen in het Belgisch Staatsblad op 22 juni 1963, alsmede op de wet van 6 mei 1963, houdende goedkeuring van deze akten;

Overwegende dat de Belgische Staat als verweer aanvoert dat aanlegger als staatsambtenaar opteerde voor de vergoedingen voorzien bij de wet van 3 juli 1967, houdende vergoeding van de schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen, ongevallen op de weg van de arbeid en beroepsziekten in de openbare sector; dat aanlegger aldus het voordeel van deze wet aanvaardend, geen andere gemeenrechtelijke vordering kan invoeren, dit ingevolge artikel 14 § 1, 2e lid van deze wet;

Overwegende dat aanlegger hiertegen aanvoert dat het geen arbeidsongeval zou betreffen doch een ongeval op weg naar het werk;

Overwegende evenwel dat de omstandigheden van het ongeval dit volledig tegenspreken, en integendeel doen uitschijnen dat het een ongeval betreft gedurende de werktijd; dat het wel degelijk om een arbeidsongeval gaat;

Overwegende dat aanlegger eveneens aanvoert dat het geen ongeval betreft tussen twee ambtenaren vernoemd in artikel 1 der wet van 3 juli 1967;

Overwegende dat inderdaad de NAVO-militair C.J. niet kan ondergebracht in de categoriën vernoemd bij artikel 1 van gemelde wet, d.i.:

« al de leden van het vast, stagedoend, tijdelijk of hulp-personeel zelfs al zijn zij onder arbeidsovereenkomst aangeworven, die behoren tot:

- 1) de Rijksbesturen en andere Rijksdiensten, met inbegrip van de rechterlijke macht en de onderwijsinrichtingen;
- 2) de instellingen van openbaar nut;
- 3) de provincie, de gemeenten, de verenigingen en de inrichtingen die onder provincies en gemeenten ondergeschikt zijn;
- 4) de gesubsidieerde onderwijsinrichtingen »;

Overwegende dat C.J. geen werknemer is van de Staat;

Overwegende dat dienvolgens op grond van art. 14 de wet van 3 juli 1967 derde lid, de getroffen de recht behoudt om overeenkomstig de gemeenrechtelijke regelen, van diegene die voor het ongeval aansprakelijk is, herstel van het toegebrachte nadeel te eisen, en dit voor het verschil tussen de vergoedingen in gemeenrecht en deze ontvangen wegens arbeidsongeval;

Overwegende dat de verantwoordelijkheid van C.J. niet kan worden betwist; dat hij op deze gevaarlijke plaats had dienen meester te blijven over zijn voertuig;

Overwegende dat de eis dienvolgens gegrond is in navolgende mate;

Overwegende dat aan de hand der medische expertise, besloten met een akkoord tussen aanlegger en de Belgische Staat, de Rechtbank over voldoende gegevens beschikt om de schade te kunnen ramen;

Dat rekening gehouden met een blijvende invaliditeit van 8 % deze schade als volgt dient geraamd:

Gezien art. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935, gewijzigd door de wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk Wetboek;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

uitspraak doende op tegenspraak;

Verklaart de eis onvankelijk en deels gegrond;

Veroordeelt verweerder aan aanlegger te betalen de som van 175.289 fr. samen met de vergoedende intresten sedert de datum van het ongeval zijnde 21 januari 1966, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding tot op heden berekend voor wat aanlegger betreft op 4.874 fr. en voor verweerder op 3.000 fr. rechtsplegingsvergoeding;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

1e Kamer. — 4 december 1969.

Voorzitter: M. W. Vandekerckhove.

Advocaten: Mrs. M. Evens en W. van Haesebrouck.

Scheidsgerecht. — Bindend advies. — Begrip. — Gevolgen.

Men spreekt van bindend advies wanneer partijen buiten de wettelijke arbitrage een tussen hen bestaand geschil omtrent een overeenkomst of een andere rechtsverhouding, al dan niet op grond van een in die overeenkomst opgenomen beding, ter beslechting aan een of meer particuliere derden voorleggen en de aldus verkregen beslissing als bindend willen beschouwen.

De gevolgen van arbitrage zijn procesrechtelijk, die van een bindend advies daarentegen materieelrechtelijk. Het bindend advies wordt slechts door de algemene regels van het verbintenissenrecht beheerst.

Lecluyse t./ N.V. Garage Moderne.

Gezien de daging van 11 juni 1969, waarbij eiser jegens de N.V. de betaling vordert van 83.220 fr. + 23.000 fr. wegens gebruiksderving, de vergoedende rente sinds 10 januari 1969, de rechterlijke rente en de kosten van het geding;

Gehoord de partijen in haar middelen en besluiten;

Ten aanzien van de feiten.

Lecluyse die bij de N.V. een auto « Zodiac » 1967 had gekocht, doet hem in januari 1969 bij de N.V. herstellen, ontvangt de herstelde auto op 10 januari 1969 en bij het naar huis rijden schiet de auto in de J. Liebaertlaan in brand;

Lecluyse en de N.V. laten de oorzaak en de schade expertiseren, maar de experts gaan niet akkoord en zij sluiten daarop een overeenkomst: aanduiding van inge-

nieur Verplancke als scheidsrechter onder de volgende voorwaarden:

« de scheidsrechter treedt op als verzoenend bemiddelaar. Hij is ontslagen van elke gerechtelijke vorm en termijn. Zijn beslissingen zijn bindend voor de partijen en zonder beroep;

de scheidsrechter zal zijn vonnis vellen te Kortrijk nopens de oorzaak van de brand en de vaststelling en raming van de schade »;

Verplancke onderzoekt en concludeert op 28 april 1969:

de vermoedelijke oorzaak is het loskomen van de terugloopleiding benzine, vermoedelijk door een druk van de techniker der garage op de terugloopleiding zodat deze leiding uit het koppelstuk is geschoven; hij kon dit loskomen niet zien. Moest het voormelde zich hebben voorgedaan vooraleer het voertuig in de garage werd gebracht dan zou de brand op dat ogenblik zijn ontstaan.

Schadebedrag: 80.220 fr.

Ten aanzien van het recht.

Hier staan we voor een geval van bindend advies.

Wij spreken van bindend advies, indien partijen buiten wettelijke arbitrage een tussen haar bestaand geschil omtrent een overeenkomst, of andere rechtsverhouding, al dan niet op grond van een in die overeenkomst opgenomen beding, ter beslechting aan een of meer particuliere derden voorleggen, terwijl partijen de aldus verkregen beslissing als bindend willen beschouwen.

Het bindend advies is naast de wettelijke arbitrage ontstaan.

Zoals de vaststellingsovereenkomst het genus van het species dading is, is het bindend advies het genus van het species arbitrage. De wettelijke bepalingen voor arbitrage bleken voor het handelsverkeer soms te streng en zo is men er toe gekomen, om naast de arbitrage beslissingen van scheidsmannen, die geen eigenlijke arbitrage waren, als bindend te erkennen.

Het bindend advies verschilt van arbitrage hierin dat partijen door arbitrage een executoriale titel verkrijgen, welke met het exequatur van de president gezag van gewijsde heeft en als zodanig ook rechtsopvolgers onder bijzondere titel bindt, wat zij met een bindend advies alleen nooit kunnen bereiken. Zij kunnen dit slechts bereiken door een uitspraak van de gewone rechter hierover uit te lokken.

De gevolgen van arbitrage zijn procesrechtelijk, die van een bindend advies daarentegen materieelrechtelijk. Verder gelden voor arbitrage de wettelijke bepalingen van het wetboek van R.V., terwijl het bindend advies slechts wordt beheerst door de algemene regels van het verbintenissenrecht.

In ons recht overheerst de contractvrijheid, hetgeen impliceert dat partijen kunnen overeenkomen om aan een derde scheidsrechter de oplossing van een tussen hen hangend rechtsgeschil te beslechten door een bindend advies (cfr. Rb. Doornik, 24 febr. 1914, Pas. 1914, 3, 208; R. Demogue: Les notions fondamentales du droit privé, Paris, 1911, p. 625 en vlg.);

art. 1134, 3e lid B.W. is echter van openbare orde met het gevolg dat de partijen de derde niet mogen vrijstellen van het oordelen naar redelijkheid;

nu bewijst de N.V. geenszins en door niets dat de beslissing van de scheidsrechter onredelijk is en het controlerecht van de rechtbank is enkel toelaatbaar op dat enige punt, niet op de kwesties door de scheidsrechter opgelost;

de scheidsrechter heeft redelijk en te goeder trouw én de oorzaak én het schadebedrag vastgelegd zodat de eis van de eiser gegrond is voor 80.220 fr. zonder meer.

Geen van de partijen heeft vroeger of tijdens het geding

betwist dat de eerste deskundigen de macht hadden om een derde scheidsrechter met bindend advies aan te duiden ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

alle andere besluiten afwijzend,
Veroordeelt de N.V. om aan de eiser te betalen (...)

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

19e Kamer. — 20 december 1971.

Voorzitter : Mevr. Declerck.
Rechters : MM. Draguet en Gobin.
Advocaten : Mrs. F. Cleymans loco J. Wijnant
en W. Mahieu loco De Winter.

Vennootschappen. — Honorarium voor het opstellen van de statuten van een vennootschap in oprichting. — Zaakwaarneming. — Schuld van de vennootschap.

Eiser, die van een persoon opdracht had gekregen om de statuten van een op te richten vennootschap op te stellen, vordert zijn honorarium van de intussen opgerichte vennootschap. De opdrachtgever, die vennoot zou worden, is vóór de oprichting overleden.

Het feit dat het ontwerp van statuten werd overgenomen en de vennootschap volgens deze statuten gewerkt heeft, bewijst dat het werk van eiser voor de vennootschap in oprichting gediend heeft en dat de belangen behoorlijk werden waargenomen. De vennootschap in oprichting kon zelf niet voor de behartiging van haar belangen zorgen. Het is derhalve normaal dat derden, eventuele toekomstige vennoten, haar belangen behartigen ten einde de rechtspersoon te doen ontstaan. De vordering tegen de vennootschap zelf is gegrond op grond van een stilzwijgend bekrachtigde zaakwaarneming.

Van Bouwhautte t./ P.V.B.A. Levante.

Voorwerp van de vordering

De eis strekt ertoe de veroordeling van verweerster te bekomen om aan eiser de som van 15.000 fr. te betalen, de gerechtelijke intresten en de kosten.

Het betreft het ereloon dat eiser in rekening bracht wegens het opstellen van de statuten van de P.V.B.A.

Feitelijke omstandigheden waarover partijen het eens zijn

De statuten van de P.V.B.A. Levante zoals verschenen in de bijlage van het Belgisch Staatsblad van 18-10-1969 zijn dezelfde als deze die als ontwerp opgemaakt werden door eiser.

Op het ogenblik dat het ontwerp werd opgesteld werd beslist dat een zekere heer Campos later tot de P.V.B.A. zou bijtreden, maar niet onmiddellijk bij het ontstaan. De heer Campos overleed echter vooraleer hij medevennoot werd. Het feit dat hij medevennoot zou worden maakt het voorwerp uit van een ontwerp : « Convention de Cession de Parts ».

Standpunt van partijen

Verweerster laat uitschijnen dat de P.V.B.A. Levante nooit een opdracht gaf aan eiser, noch één van haar toe-

komstige zaakvoerders. Zij beweert dat de opdracht van de heer Campos uitgegaan zou zijn die nooit effectief venoot is geworden, gezien zijn overlijden.

Wat de door eiser ingeroepen zaakwaarneming betreft, merkt verweerster op dat eiser niet bewijst dat hij voor rekening van de vennootschap in oprichting werkte en dat zaakwaarneming veronderstelt dat de belanghebbende niet in staat is om zijn belangen te behartigen.

In zijn besluiten merkt eiser nog op dat verweerster ten slotte de statuten letterlijk heeft overgenomen zodat zij er baat heeft bij gehad.

Beoordeling door de Rechtbank

Vermits de rechtspersoonlijkheid van een handelsvennootschap in principe slechts ontstaat vanaf de dag van het opmaken van de akte van vennootschap is het uiteraard niet mogelijk dat de opdracht voor het opstellen van statuten en andere bescheiden zou uitgaan van een reeds bestaande rechtspersoon. De rechtspersoonlijkheid van de vennootschap is nog niet in het leven geroepen (art. 4 Vennootschapswet - Van Ryn nr. 357).

Nochtans dient aangenomen dat de tussenkomst van de heer Campos nuttig is geweest voor de P.V.B.A. Levante die ten slotte de door eiser opgestelde statuten liet publiceren in het Staatsblad. De overeenkomsten gesloten ten behoeve van een op te richten vennootschap worden geacht in hoofde van de rechtspersoon te zijn ontstaan wanneer hij deze, na zijn geldige oprichting, heeft overgenomen (J. Ronse, Overzicht van rechtspraak omtrent het vennootschapsrecht 1964-1967, Tijdschr. Privaat Recht 1967, blz. 629 e.v., nr. 27).

Het feit dat het ontwerp van statuten als dusdanig door notaris Borremans werd overgenomen en dat de vennootschap derhalve volgens deze statuten gewerkt heeft, bewijst voldoende dat het werk van eiser gediend heeft voor de vennootschap in oprichting en dat de belangen behoorlijk werden waargenomen. De vennootschap in oprichting, die op dat ogenblik nog geen rechtspersoonlijkheid bezit, kon niet zelf voor de behartiging van haar eigen belangen instaan.

Het is derhalve normaal dat derden, eventuele toekomstige vennoten zoals de heer Campos, haar belangen zouden behartigen ten einde de rechtspersoon te doen ontstaan.

Derhalve meent de rechtbank dat de vordering tegen de P.V.B.A. Levante tot betalen van het honorarium voor de oprichtingsakte gegrond is, op grond van een stilzwijgend bekrachtigde zaakwaarneming (Zaakwaarneming door C. Paulus, Alg. Pr. Rechtsverz., nr. 102 en 103, en Beroep Brussel, 23-12-63, Pas. 64, II, 244).

Het bedrag van het honorarium wordt niet betwist.

Besluit

Om deze redenen verklaart de rechtbank — alle verdere en strijdige besluiten als ongegrond of niet ter zake dienend verwerpend — de vordering ontvankelijk en gegrond.

Zij veroordeelt verweerster om aan eiser het bedrag van 15.000 frank te betalen, de gerechtelijke intresten en de kosten.

NOOT. — Op 29 mei 1970 werd bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers een ontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de handelsvennootschappen ingediend. Het door de Kamer goedgekeurde ontwerp werd op 19 mei 1971 aan de Senaat overgezonden. Volgens het ontwerp wordt in de vennootschapswet een art. 13bis ingevoegd luidend als volgt :

« Zij die in naam van een vennootschap in vorming en vooraleer deze de rechtspersoonlijkheid heeft verkregen,

in enigerlei hoedanigheid een verbintenis hebben aangegaan zijn, tenzij anders werd overeengekomen, daarvoor persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijk, indien de vennootschap die verbintenis niet op zich heeft genomen binnen twee maanden na haar oprichting of indien de vennootschap niet tot stand is gekomen binnen twee jaar na het ontstaan van de verbintenis.

Wanneer de vennootschap de verbintenis op zich heeft genomen, wordt zij geacht oorspronkelijk met haar te zijn aangegaan.»

Voor een overzicht van het vroegere recht en een commentaar op art. 13bis, zie men het opstel van Jan Ronse, « Rechtshandelingen ten name van een vennootschap in oprichting », in het Liber Amicorum René Victor « Recht in beweging ».

C.C.

VREDEGERECHT TE HASSELT

2e Kanton. — 25 november 1971.

Rechter : M. H. Onclin.

Advocaten : Mrs. Corthouts en De Coster.

Pacht. — Rechtspleging. — Oproeping ter minnelijke schikking.

De eis tot geldigverklaring van de opzegging van een pacht is niet ontvankelijk als de eiser niet vooraf de verweerder ter minnelijke schikking heeft doen oproepen. Art. 861 Ger. W. vindt hier geen toepassing. Het verzuim kan niet ongedaan gemaakt worden door in de loop van het geding de oproeping te laten doen. Indien de daarvoor gestelde termijn nog niet verstreken is, kan nog wel een totaal nieuwe rechtspleging ingesteld worden door de verweerder ter minnelijke schikking te laten oproepen en vervolgens te dagvaarden.

Triekels t. / De Coster.

Overwegende dat de vordering van eisers ertoe strekt de opzeg, betreffende een weide en hoogstamboomgaard te Halen : « Zelk het Gehucht », sectie A, deel van nrs 116/C en 118/C, groot volgens meting twee hectaren, twaalf aren en elf centiaren, van 29 juli -969, geldig te horen verklaren ; te horen zeggen voor recht dat voormelde goederen vanaf 30 november 1971 of in ieder geval vanaf de eerstvolgende nuttige datum tot de vrije beschikking van eisers zullen gesteld worden en de uitdrijving te horen bevelen ;

Op grond van artikel 1345 van het Gerechtelijk Wetboek roept verweerder terecht de niet-ontvankelijkheid in van de vordering omdat er niet voorafgaandelijk in verzoening werd oproepen.

Eisers doen weliswaar gelden dat het terzake niet bewezen is dat verweerder enig nadeel zou hebben geleden door dit verzuim zodat, overeenkomstig artikel 61 van het Gerechtelijk Wetboek, de nietigheid niet zou mogen weerhouden worden of minstens dat de bevoegde rechter kan gebruik maken van zijn evocatierecht om toch rechtsgeldig te statuëren : de niet-oproeping in verzoening in pachtzaken heeft echter als gevolg de nietigheid van de gegeven opzeg en bijgevolg vervalt de ten onrechte ingestelde rechtsovername (R. Eeckloo : Pacht en voorkoop, nr. 835) zodat niet artikel 861 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing is maar wel artikel 862, § 1, 1° van het Gerechtelijk Wetboek dat de nietigheid verplichtend stelt bij het niet naleven van termijnen die, zoals terzake, op straffe van verval of nietigheid zijn voorgeschreven.

Eisers kunnen evenmin bijgetreden worden in hun argumentatie waar zij voorhouden dat door de huidige dagvaarding alleszins binnen de nuttige termijn werd gedagvaard zodat het verzuim zou kunnen ongedaan gemaakt worden door een oproeping in verzoening, eventueel gevolgd door een nieuwe dagvaarding, zelfs na het verstrijken van de voorziene termijn voor die oproeping. Principeel kan de niet ontvankelijkheid inderdaad niet meer ongedaan worden gemaakt door de betrokken oproeping te doen in de loop van het geding (R. Eeckloo : ibidem ; H. d'Udekem d'Acoz en I. Snick : Het Pachtrecht, nr. 652 en vlg.). Wel zou de geldigheid van de betwiste opzeg kunnen gevrijwaard worden door, *binnen de oorspronkelijk gestelde termijn*, opnieuw op te roepen in verzoening en eventueel opnieuw te dagvaarden : het zou dan echter een totaal nieuwe rechtspleging betreffen waarvoor de voorziene termijn terzake verstreken is zodat een heropening der debatten desbetreffende — als gevorderd door eisers — evenmin gerechtigd of nuttig zou kunnen zijn.

Om deze redenen,

Beslissende in eerste aanleg en op tegenspraak ;

Verklaren de vordering van eisers niet ontvankelijk en veroordelen hen tot de kosten van het geding.

BOEKBESPREKING

Prof. Dr. G. Schrans, Europees Economisch Recht. —
Gentse Academische Coöperatief, 1972, 644 blz.

Wanneer in 1969 bij de uitgeverij Story-Scientia te Gent het belangrijk werk van Guy Schrans verscheen, « Inleiding tot het Europees Economisch Recht », schreef Prof. Dr. L.P. Suetens er in het Rechtskundig Weekblad een enthousiaste bespreking over (1968-69, kol. 1910-13). Hij deed in deze bespreking op voortreffelijke wijze de merkwaardige hoedanigheden van dit werk uitschijnen, sprak de lof van zijn grote klaarheid en volledigheid en legde er de klemtoon op hoe de auteur bondig maar treffend de ingewikkelde problemen in een kort bestek wist te situeren. Prof. Suetens wenste dit boek, dat hij een meesterwerk noemde, het succes toe dat het zo ten volle verdiende.

Dit succes is niet uitgebleven want het blijkt dat er thans reeds een nieuwe uitgave van het werk vereist is, dat werd gepubliceerd door de Gentse Academische Coöperatief, in een vorm die speciaal bestemd is voor het gebruik door de studenten. Wij verheugen ons ten zeerste over deze nieuwe uitgave die aan de studenten in het Europees recht de grootste diensten zal bewijzen.

Wanneer men de twee uitgaven vergelijkt is er slechts weinig verschil te bespeuren. Slechts hier en daar werden kleine wijzigingen en verbeteringen aangebracht ; sommige passages werden verplaatst naar een ander hoofdstuk waar ze meer tot hun recht komen en de bibliografie werd aangevuld met de jongste gegevens. In algemene zin werd er echter niets aan het boek gewijzigd. De eerste uitgave was inderdaad zo degelijk en zo duidelijk dat het niet behoorde in een syllabus, die speciaal voor de studenten bestemd is, belangrijke veranderingen aan te brengen. Enkel werd met lichte toetsen het werk op enkele zeldzame plaatsen gepolijst.

In zijn nieuwe vorm zal het boek van Prof. Schrans, dat uitmunt door zijn pedagogische kwaliteiten, een kostbare gids zijn voor de studenten op het breed domein van het Europees economisch recht.

R. V.

André Mast, Overzicht van het Belgisch Administratief Recht. Supplement bij de vierde uitgave. — Gent, Story-Scientia, 1972, 81 blz.

Het bekend en zeer gewaardeerd overzicht van het Belgisch administratief recht door Prof. André Mast beleefde in het voorjaar 1971 reeds zijn vierde editie, wat voorzeker het beste bewijs is van zijn grote betekenis, niet alleen als universitair leerboek doch tevens als synthese voor al degenen die in het administratief recht belang stellen.

Nu zijn er sedert 1971 verschillende belangrijke wijzigingen gebracht aan het Belgisch administratief recht. Prof. Mast zegt volkomen terecht in zijn «woord vooraf» dat dit recht «in twee jaar tijds grondiger gewijzigd werd dan in de loop der 25 jaren voordien». Hoe recent ook de vierde uitgave van het boek was, toch was deze niet meer volledig op de hoogte van de toestand van het administratief recht op deze dag. In afwachting van een vijfde uitgave, die voorzeker niet lang op zich zal laten wachten, heeft Prof. Mast het gelukkig initiatief genomen een supplement samen te stellen gewijd aan de wijzigingen die in de de laatste maanden op administratiefrechtelijk gebied in werking zijn getreden. Deze nieuwe teksten sluiten volledig aan bij het leerboek en dragen dezelfde nummers, zodat de lezer onmiddellijk kan nagaan wat eraan de vroegere tekst werd veranderd.

Het supplement bestaat uit drie afdelingen. De eerste betreft de wijzigingen die door de wet van 23 december 1970 gebracht werden aan de organieke wet van 1962 op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw. De tweede afdeling heeft betrekking op de bepalingen der wet van 26 juli 1971, houdende organisatie van de agglomeraties en federaties van gemeenten. De derde afdeling uiteindelijk behandelt de wijzigingen die door de wet van 3 juni 1971 gebracht werden aan de wet van 1946 betreffende de Raad van State.

Elk van drie besproken nieuwe wetten wijzigt in aanzienlijke mate de vroeger geldende normen. Voor de ruimtelijke ordening en de stedenbouw is dit het geval met de bepalingen betreffende de plannen van aanleg en hun juridische waarde, met de verkavelingsplannen en verkavelingsvergunningen en met de bouwvergunningen. Het is voorzeker overbodig de grote betekenis te onderstrepen van de nieuwe wetgeving op de organisatie van de agglomeraties en de federaties van gemeenten, waaromtrent de auteur aan zijn boek een volledig nieuw hoofdstuk heeft toegevoegd. Eindelijk werden ook belangrijke wijzigingen gebracht aan de wetgeving betreffende de organisatie en de bevoegdheid van de Raad van State die de bevoegdheid heeft bekomen van administratieve cassatierecht en die thans aangaande aanvragen om herstelvergoedingen wegens buitengewone schade zich niet meer zal dienen te beperken tot het verlenen van advies, doch bij wege van arrest uitspraak zal mogen doen.

De samenstelling van dit supplement ligt volledig in de lijn van de methode die Prof. Mast huldigt in zijn grote werken, bondig, duidelijk en raak.

Door dit supplement wordt de vierde uitgave van het overzicht van het Belgisch administratief recht volledig op de hoogte gebracht van de tegenwoordige stand van zaken.

R. V.

L.P. Suetens, Beginselen van nijverheidsrecht, tweede bijgewerkte druk. — Leuven, Uitgeverij Acco, 1972, 95 blz.

Nauwelijks twee jaar geleden verscheen van de hand van Prof. L.P. Suetens het summier tractaat over «Beginnelen van Nijverheidsrecht», en thans is er reeds van dit uitstekend boekje een tweede, bijgewerkte druk noodzakelijk.

In ons overzicht van de Vlaamse rechtsliteratuur gedu-

rende het gerechtelijk jaar 1970-71 hebben wij in het Rechtskundig Weekblad (1971, kol. 74) al het goede gezegd dat wij over dit werkje dachten. Wij wezen er vooral op dat het, niettegenstaande zijn beperkte omvang, rijk is aan inhoud en een uitstekende inleiding vormt in de problematiek van het nijverheidsrecht. Het boekje, dat bedoeld is als leidraad ten behoeve van de studenten die in de faculteit der toegepaste wetenschappen van de universiteit te Leuven de colleges dienen te volgen betreffende beginselen van het nijverheidsrecht, draagt als ondertitel «Kort begrip van het recht betreffende industriële en artistieke eigendom». Het geeft in de eerste plaats voor deze studenten, die geen juridische vorming hebben, een algemeen overzicht van de grondbeginselen van het Belgisch recht en van de Belgische staatsinrichting. Daarna worden de belangrijkste regelen onderzocht van het octrooirecht, de fabrieksgeheimen, het auteursrecht, de nijverheidstekeningen en -modellen en het merkenrecht. Aan de twee laatste hoofdstukken die betrekking hebben op de benaming van oorsprong en de oneerlijke mededinging zijn thans de nieuwe gegevens toegevoegd die spruiten uit de wet van 14 juli 1971 op de handelspraktijken, waardoor deze syllabus dan op de hoogte gebracht werd van de laatste stand der wetgeving.

Zoals wij het reeds onderstreepten bij de bespreking van de eerste uitgave is het enkel mogelijk een zo klaar en eenvoudig overzicht voor te leggen, waarin met weinig middelen zeer veel werd verwerkt, wanneer men deze stof op een zo grondige wijze bezit als dit bij Prof. Suetens het geval is.

Deze tweede druk zal voorzeker de laatste niet zijn.

R. V.

Marcel Storme en Lena Van Slycken, Compendium van rechtspraak. — Gent, Uitgeverij Gakko, 1972, losbladig.

In de «Bibliotheek van gerechtelijk recht» uitgegeven door het seminarie voor Privaatrechtelijk Procesrecht aan de Rijksuniversiteit te Gent heeft Prof. Dr. Marcel Storme, die de leider is van dit seminarie, het initiatief opgevat een compendium samen te stellen waarin de belangrijkste arresten op alle gebieden van het recht zullen samenbundeld worden.

Deze uitgave is uiteraard losbladig, zodat voortdurend de verzameling kan aangevuld worden.

Prof. Storme heeft, zoals hij verklaart in zijn woord vooraf, de bekende Franse uitgaven voor ogen gehad van «Les grands arrêts» uit verschillende onderdelen van het recht. Het is de bedoeling de studenten een gemakkelijk werkinstrument ter beschikking te stellen om de belangrijkste arresten van de Belgische jurisprudentie te leren kennen en grondig te laten bestuderen.

Het plan is zeer breed opgevat. Niet alleen betreffende alle takken van het Belgisch recht zullen de belangrijkste arresten gedrukt en gebundeld worden, doch wij vernemen dat ook de buitenlandse rechtspraak ter vergelijking zal worden opgenomen.

Elk arrest is voorafgegaan door een beknopte samenvatting en wordt gevolgd door de aanwijzing van de vindplaatsen in de tijdschriften waarin het arrest gedrukt werd.

Vooraf belangrijk is het commentaar dat op de gepubliceerde arresten volgt. Er wordt in verwezen naar de auteurs die ook over het geval geschreven hebben, naar al de artikelen die in de juridische pers over het bestudeerde probleem verschenen en de verschillende zienswijzen daaromtrent worden beknopt weergegeven. Deze commentaren vormen uitstert kostbare gegevens die aan de studenten zullen toelaten het gestelde vraagstuk dat door het arrest werd opgelost grondig uit te diepen.

Het initiatief van Prof. Storme dient ten zeerste geloofd. Onze Vlaamse studenten hadden reeds sedert lang behoefte aan dergelijke uitgave.

Hierbij zouden we slechts één enkele bedenking willen in het midden brengen. Is de bedoeling misschien niet al te verreikend, en is het aangewezen om in één boekdeel of zelfs in een paar boekdelen al de belangrijkste arresten op het oneindig gebied van het recht samen te brengen. Dit lijkt wel een onmogelijkheid en het komt ons voor dat het misschien verkieslijker ware geweest enkel de arresten aangaande één tak van het recht te verzamelen, b.v. het burgerlijk recht, het staatsrecht enz. Dit is hetgeen in Frankrijk gebeurd is. Daar zijn afzonderlijke boekdelen verschenen waarin « les grands arrêts » voorkomen uitsluitend op het gebied van het burgerlijk recht, het strafrecht, het administratief recht, enz. Het laat een bredere keuze toe, alsook groter volledigheid.

Wanneer het compendium dat thans verschenen is regelmatig aangevuld wordt zal spoedig de noodzakelijkheid blijken het werk te splitsen en het onder te verdelen in gespecialiseerde verzamelingen naargelang de behandelde stof.

Wat thans reeds verscheen is een uiterst waardevol begin en sluit volstrekt een verdere ontwikkeling in meer gespecialiseerde geest niet uit.

Prof Storme dient van harte met het door hem genomen initiatief gelukgewenst.

R. V.

MEDEDELINGEN

Uitreiking Sabamprijs

Ter gelegenheid van haar 50ste verjaardag heeft Sabam, de Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers, een wedstrijd ingericht onder de laatstejaarsstudenten van de Rechtsfaculteiten van de Belgische universiteiten. Ieder onderwerp in verband met het auteursrecht mocht gekozen worden. Aan de beste werken van iedere Faculteit werden prijzen verbonden van 5.000 fr.

Een internationale jury zou twee laureaten bekronen, een van ieder taalstelsel, die ieder een prijs van 25.000 fr. zouden ontvangen.

De jury was samengesteld als volgt :

— De Heer G. de San, directeur generaal van de juridische dienst van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Franse Cultuur, voorzitter.

— De Heer J. Vermeire, juridisch adviseur van de BRT.

— Prof. A. Françon, hoogleraar aan de Universiteit van Parijs II.

Prof. H. Cohen Jehoram, hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

— Dr. Th. Limpert, directeur van de Nederlandse auteursvereniging Buma.

— Dr. U. Uchtenhagen, directeur van de Zwitserse auteursvereniging Suisa.

Bij gebrek aan belangstelling kon de prijs van het Nederlands taalstelsel niet toegekend worden. De prijs van het Franse taalstelsel ging naar Mej. Francine Lhode van de Université Catholique de Louvain, ondertussen afgestudeerd en ingeschreven aan de Balie te Luik.

Haar werk behandelde « Het juridisch statuut van de beeldende kunstwerken die zich in het atelier bevinden van een kunstenaar, gehuwd onder het stelsel van de gemeenschap ».

De prijs werd aan mej. Francine overhandigd tijdens een receptie die aangeboden werd op het stadhuis te Brussel, op 23 november II., in aanwezigheid van een afgevaardigde van de heer Minister van Justitie, van de voorzitter en verschillende leden van de Adviescommissie van het auteurs-

recht, en van talrijke prominenten uit de wereld van de kunst en van het recht.

Het bekroonde werk zal eerlang door de zorgen van Sabam worden uitgegeven.

TIJDSCHRIFTEN

Verzameling der arresten van de raad van state, jaargang 1972 - nr. april-mei.

Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1972 - nr. 45, 46.

Dr. J.J. Goudsmit, Onrechtmatige daad of schadeverwekkende daad ? — mr. A.J. Cnoop Koopmans, adopties in het internationale recht. — mr. J. W. Tjeenk Willink, Eerste exemplaar vierde druk Van Rossum-Cleveringa. — Rechtspraak van de week.

Register 1972.

Weekblad voor privaatrecht, notaris-ambt en Registratie, jaargang 1972, nr. 5198.

Prof. mr. P. van Schilfgaarde, Vertegenwoordiging en goede trouw in het nieuwe vennootschapsrecht (II slot). — Boekbespreking door mr. J. Rombach : « De boedelscheiding », Academisch proefschrift, Leiden 1969, van mr. W. M. Kleijn, (III slot). — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen.

Journal des Tribunaux, jaargang 1972 - nr. 4809

Tables des matières parues au cours de l'année 1972.

Annales de droit, jaargang 1972 - nr. 4.

M. van de Kerchove, Réflexions sur les significations logique et téléologique du terme « général » dans le langage juridique. — Ch. E. Lagasse, La centralisation dans l'Etat soviétique : Fondements, applications et mécanismes. — Chronique bibliographique trimestrielle. — Comptes rendus.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1972 - nr. 44.

Vouin Robert, Le recel et la détention de la chose. — Notes — Jurisprudence. — Législation.

Revue Française de science politique, jaargang 1972 - nr. 6

Jean-Jacques Berreby, Fondements historiques et politiques des conflits pétroliers contemporains. — Taki Rifai, La crise pétrolière internationale. — Louis-Jean Duclos, L'épisode de Téhéran. — Hubert Breton, Le pétrole libyen au service de l'unité arabe ? — Nicole Grimaud, Le conflit pétrolier franco-algérien. — Pierre Gilhodes, Le pétrole en Amérique latine. — Notes bibliographiques. — Informations bibliographiques. — Tables.

Politische vierteljahresschrift, jaargang 1972 - nr. 3.

Dr. Uwe Dietrich Adam, Abgeordnetenmandat und Parteienwechsel. Zu einem Problem unserer politischen Ordnung. — Prof. Richard L. Merritt / Prof. Ronald Francisco, Die Symbolpartei in der Ost-West-Auseinandersetzung. Die Sozialdemokratie in Berlin 1945 bis 1961. — Günter Bartsch, Der Deutsche Anarchismus seit dem Ende des Zweiten Weltkriegs. — Dr. Ekkehart Krippendorff, Internationale Beziehungen. Versuch einer politökonomischen Rahmenanalyse. — Dr. Helga Haftendorn, Militärhilfe im Aussenpolitischen Instrumentarium der BRD und der USA. — Diskussion. — Literatur.